

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

<p>Buraxılış üçün məsul şəxs: <i>R.R.Süleymanov</i></p> <p>Redaksiya heyəti : <i>Ə.K.Allahverdiyev</i> <i>Y.S.Qurbanov</i> <i>İ.M.Mirzəyev</i> <i>V.K.Quliyev</i> <i>M.Ə.Əliyev</i> <i>G.Ə.Qurbanova</i></p> <p>Məsul katib: <i>Y.F.Xəlilov</i></p>	<p>Redaksiyanın ünvanı: <i>Naxçıvan şəhəri, Atatürk küçəsi, 19</i></p> <p><i>Tel: 544-61-71</i> <i>Faks: 544-70-82</i></p> <p><i>E-mail:</i> alimehkeme@nakhchivan.az</p> <p><i>Rəsmi sayt:</i> www.supremecourt.nakhchivan.az www.alimehkeme.nakhchivan.az</p>
--	--

M Ü N D Ə R İ C A T

YENİ SƏNƏDLƏR, NORMATİV AKTLAR..... 4

“Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu..... 5

“Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 4 aprel tarixli 931-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı 5

“Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu 6

“Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 4

<i>aprel tarixli 933-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi və “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 29 may tarixli 71 Nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı .....</i>	<i>7</i>
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu .....</i>	<i>8</i>
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1008-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı .....</i>	<i>10</i>
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu .....</i>	<i>11</i>
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1010-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı .....</i>	<i>12</i>
<i>“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	<i>13</i>
<i>“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1009-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı .....</i>	<i>13</i>
<i>MƏHKƏMƏ FƏALİYYƏTİ.....</i>	<i>15</i>
<i>Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili.....</i>	<i>15</i>
<i>Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili .....</i>	<i>21</i>
<i>Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili .....</i>	<i>23</i>
<i>Hərbi kollegiyanın 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar.....</i>	<i>30</i>
<i>İNSAN HÜQUQLARI VƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİ.....</i>	<i>31</i>
<i>Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı.....</i>	<i>31</i>

NƏZƏRİYYƏ VƏ HÜQUQTƏTBİQETMƏ PROBLEMLƏRİ..... 43

Cinayət prosesində bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza baxılması məsələsinə dair mülahizələr..... 43

HAKİMLƏRİN MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ QURUMLARINDA..... 48

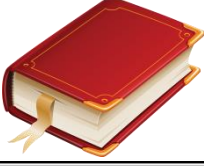
Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2014-cü ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında..... 48

AZAD TRİBUNA..... 57

İnzibati məhkəmə icraatında ərizənin mümkün sayılmaması və ərizənin geri qaytarılması məsələsinə dair İnzibati Prosesual və Mülki Prosesual qanunvericiliyin müddələrinin müqayisəli təhlili..... 57

ALİ MƏHKƏMƏNİN MƏTBUAT XİDMƏTİNDƏN..... 62

2014-cü ilin may-iyul aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi 62

YENİ SƏNƏDLƏR, NORMATİV AKTLAR

Bülletenin “Yeni sənədlər, normativ aktlar” sərlovhəsini təqdim etməkdə məqsəd muxtar respublikamızla əlaqədar məsələləri nizama salan, eləcə də məhkəmə sistemi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüquqi aktları, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklər, normativ-hüquqi aktlar sisteminə daxil olmayan, lakin muxtar respublikamız üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan rəsmi sənədlərlə oxucularımızı tanış etməkdir.

Sərlovhədə bu günədək 150-yə yaxın qanunvericilik aktı və mühüm rəsmi sənəd dərc edilmişdir. Bu isə məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının, habelə əhalinin muxtar respublikamızla bağlı zəruri hüquqi sənədlərlə yaxından tanış olmalarına geniş imkan yaratmışdır.

Bülletenin bu sayının sözügedən sərlovhəsində oxucularımızı yeni qəbul edilmiş bir sıra qanunvericilik aktları ilə tanış edirik.

Redaksiya heyəti

**“Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin
dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə
Azərbaycan Respublikasının Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 27-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1999, № 10, maddə 569; 2001, № 12, maddə 736; 2005, № 8, maddə 692; 2006, № 11, maddə 928; 2007, № 6, maddə 560; 2008, № 8, maddə 695, № 11, maddə 960; 2009, № 12, maddə 966; 2013, № 4, maddə 357; Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il 17 dekabr tarixli 846-IVQD nömrəli Qanunu) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 7-ci maddənin ikinci hissəsi ləğv edilsin;
2. 9-cu maddənin ikinci hissəsində “qanunvericiliyinə uyğun olaraq” sözləri “Mülki, İnzibati Xətalər və Cinayət məəcəllələrində nəzərdə tutulmuş hallarda” sözləri ilə əvəz edilsin;
3. 11-ci maddədə “qanunvericiliyi” sözü “qanunları” sözü ilə əvəz edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 4 aprel 2014-cü il.

§

**“Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi
sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda
dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 4
aprel tarixli 931-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü

il 4 aprel tarixli 931-IVQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 aprel 2014-cü il.

§

**“Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında”
Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə
Azərbaycan Respublikasının Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 27-ci bəndini rəhbər tutaraq, “İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli 999-IIIQ nömrəli Qanununu nəzərə alaraq qərara alır:

“Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2002, № 5, maddə 247; 2003, № 12 (I kitab), maddə 671; 2005, № 8, maddə 692; 2007, № 6, maddə 560; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddə 602; 2009, №6, maddə 399) ləğv edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 4 aprel 2014-cü il.

§

“Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 4 aprel tarixli 933-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi və “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 29 may tarixli 711nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 4 aprel tarixli 933-IVQ nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 29 may tarixli 711 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2002, № 5, maddə 278) ləğv edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Dövlət qulluqçularının icbari sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 aprel 2014-cü il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 22-ci, 33-cü və 44-cü maddələrin birinci hissəsinin ikinci cümləsində “6” rəqəmi “12” rəqəmi ilə əvəz edilsin.

2. 27-ci maddənin birinci hissəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin: “Ağır cinayətlər məhkəməsi sədrdən və hakimlərdən ibarətdir. Tərkibində 12 və daha çox hakim olan ağır cinayətlər məhkəməsində sədr müavini vəzifəsi təsis edilir.”.

3. 90-cı maddəyə aşağıdakı məzmununda altıncı hissə əlavə edilsin: “Birinci instansiya məhkəmələrinin maliyyə təminatı üçün nəzərdə tutulan xərclər barədə təkliflər müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təqdim edilməzdən əvvəl Məhkəmə-Hüquq Şurasının rəyi alınır.”.

4. 93-4-cü maddəyə aşağıdakı məzmununda ikinci hissə əlavə edilsin: “Hakim vəzifəsindən öz arzusu ilə azad olunaraq, bu Qanunun 93-3-cü maddəsinin yeddinci hissəsində nəzərdə tutulan orqanlarda işləyən şəxs həmin maddədə nəzərdə tutulmuş prosedurlardan kənar, Məhkəmə-Hüquq Şurasında müsahibədən keçirilməklə, bu Qanunun 94-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş qaydada yenidən hakim vəzifəsinə təyin edilə bilər.”.

5. 100-cü maddəyə aşağıdakı məzmununda dördüncü hissə əlavə edilsin: “Hakimin fəaliyyətinə kənar müdaxilə olduqda, o, bu barədə Məhkəmə-Hüquq Şurasına müraciət etməlidir.”.

6. 106-cı maddəyə aşağıdakı məzmununda beşinci hissə əlavə edilsin: “Hakimin fəaliyyəti dövründə onun əmək haqqının məbləği aşağı salına bilməz.”.

7. 113-cü maddə üzrə:

7.1. ikinci hissənin 9-cu bəndi aşağıdakı redaksiyada verilsin: “9) əmək qabiliyyətinin fasiləsiz olaraq altı aydan çox müddətə tam itirilməsi ilə əlaqədar vəzifəsini yerinə yetirə bilmədikdə;”;

7.2. aşağıdakı məzmununda üçüncü hissə əlavə edilsin: “Əmək qabiliyyətinin tam itirilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının rəyi ilə müəyyən edilir. Əmək qabiliyyətinin tam itirilməsi dedikdə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə hakimə müvafiq dərəcədə əlillik qrupu müəyyən edilməklə ən azı bir il müddətinə əmək qabiliyyətsiz hesab edilməsi başa düşülür.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 20 iyun 2014-cü il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1008-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1008-IVQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

3. Müəyyən edilsin ki:

3.1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 90-cı maddəsinin altıncı hissəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi həyata keçirir;

3.2. həmin Qanunun 113-cü maddəsinin üçüncü hissəsinin birinci və ikinci cümlələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının

səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyaları həyata keçirir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 8 iyul 2014-cü il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 4-cü maddənin ikinci hissəsindən “, yaxud andlı iclasçılardan ibarət tərkibdə” sözləri çıxarılsın.

2. 27-ci maddənin ikinci hissəsi ləğv edilsin və üçüncü hissəsi ikinci hissə hesab edilsin.

3. 30-3-cü maddənin ikinci hissəsi ləğv edilsin və üçüncü hissəsi ikinci hissə hesab edilsin.

4. XXI fəsil və Keçid müddələrinin 6-cı hissəsi ləğv edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 20 iyun 2014-cü il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1010-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1010-IVQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 8 iyul 2014-cü il.

§

**“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə
Azərbaycan Respublikasının Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2005, № 1, maddə 8, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4; 2007, № 4, maddə 321; 2010, № 7, maddə 596; 2011, № 2, maddə 71, № 6, maddə 484; 2012, № 12, maddə 1228; 2013, № 12, maddə 1467) aşağıdakı məzmununda 22.3-cü maddə əlavə edilsin:

“22.3. Hakimin səlahiyyətlərinə xitam verildikdə onun barəsindəki intizam icraatına da xitam verilir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 20 iyun 2014-cü il.

§

**“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə”
Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli
1009-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli 1009-IVQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 111-1-ci maddəsini nəzərə alaraq intizam məsuliyyəti məsələsinə baxılan hakimin öz arzusu ilə vəzifəsindən çıxmaq barədə yazılı ərizəsinə baxılma prosedurunu tənzimləyən qanun layihəsini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.3. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.5. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 8 iyul 2014-cü il.

§

MƏHKƏMƏ FƏALİYYƏTİ

MÜLKI KOLLEGIYADAN

Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında 534 mülki işə baxılmaqla nəticə verilmişdir. 2013-cü ilin birinci yarısında isə həmin məhkəmələr tərəfindən 469 mülki işə baxılmışdır. Bu onu göstərir ki, baxılan mülki işlərin sayı 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında 13,86% artmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrinin mülki işlər üzrə çıxarıqları qətnamə və qəraradlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə 2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 19 apellyasiya şikayətinə baxılıb nəticə verilmişdir.

Apellyasiya şikayətləri ilə bağlı cari ilin birinci yarısında 19 mülki işdən 18 iş apellyasiya qaydasında baxılaraq 9 qətnamə və 1 qərarad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 6 qətnamə və 2 qərarad isə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 369-cu maddəsində göstərilən əsasla 1 apellyasiya şikayətinin icraatına isə xitam verilmişdir.

Apellyasiya şikayəti ilə əlaqədar kollegiyada baxılıb nəticə verilmiş işləri mülki hüquq münasibətlərinin mahiyyətinə görə təsnif etdikdə bu işlər üzrə göstəricilər aşağıdakı qaydada müəyyən olunur:

- ailə münasibətləri üzrə mübahisələr – 6 iş
- aliment tələbi – 1 iş
- müqavilələrdən əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 3 iş
- torpaq mübahisələri – 1 iş
- vərəsəlik – 1 iş

- xüsusi icraat işləri üzrə – 1 iş
- digər mülki işlər – 6 iş

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında baxılmış mülki işlər üzrə çıxarılan qərarlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında apellyasiya şikayətlərinin sayı 5% azalmışdır. Belə ki, 2013-cü ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən mülki işlər üzrə qəbul edilmiş qərarlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 20 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır.

Qəbul edilmiş qərarların sabitliyi üzrə göstərici 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında aşağı olmuşdur. Belə ki, 2013-cü ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən 469 qətnamə və qəraradlardan 0,43%-i apellyasiya qaydasında dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdirsə, 2014-cü ilin birinci yarısında məhkəmələrin baxdığı işlər üzrə çıxarılan 534 qətnamə və qəraradlardan 1,5%-i ləğv edilmişdir. Bu isə o deməkdir ki, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 2013-cü ilin birinci yarısında 99,57%, 2014-cü ilin birinci yarısında isə 98,5% təşkil etmişdir.

Məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, muxtar respublikanın məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında baxılmış mülki işlərin 42,88%-ni nikahın ləğvi tələbi ilə əlaqədar olan işlər təşkil etmişdir. Müqavilə öhdəliklərindən əmələ gələn tələblər, aliment tələbi və ailə münasibətləri ilə bağlı sair iddialarla əlaqədar baxılan işlərin sayı da digər mübahisələrə nisbətən daha çox olmuşdur.

Statistik məlumatlara görə kollegiya tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan qərarların 42,10%-nin ləğv edilməsinə həmin işlərə baxılarkən birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərinin pozulması və məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün halların aydınlaşdırılmaması səbəb olmuşdur.

Apellyasiya baxışının nəticələrinə görə muxtar respublikanın ayrı-ayrı məhkəmələri üzrə 2013 və 2014-cü illərin birinci yarısına dair göstəricilər aşağıdakı cədvəllərdə göstərildiyi kimi olmuşdur.

Məhkəmə fəaliyyəti

2013-cü ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r				Qəraradlar		
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	İddia baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	6		6						
Babək	4		2					2	
Şərur	4		2				1	1	
Şahbuz	3	1	1					1	
Kəngərli	2		2						
Sədərək	1			1					
YEKUN	20	1	13	1			1	4	

2014-cü ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r				Qəraradlar		
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	İddia baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	7	1	4				1	1	
Babək	1		1						
Şərur	3		1		2				
Şahbuz	4		3		1				
Sədərək	1						1		
Ordubad	3				2		1		
YEKUN	19	1	9		5		1	1	

Apellyasiya qaydasında 2014-cü ilin birinci yarısında ləğv edilmiş məhkəmə qərarları üzrə ayrı-ayrı məhkəmələrin göstəricilərini bir-biri ilə, eləcə də həmin məhkəmələr tərəfindən çıxarılmış qətnamə və qəraradların ümumi sayı ilə müqayisə etdikdə müəyyən olur ki, qətnamə və qəraradların

sabitliyi üzrə ən aşağı göstəriciyə Ordubad Rayon Məhkəməsi, ən yüksək göstəriciyə isə Babək, Culfa və Kəngərli rayon məhkəmələri malikdirlər. Belə ki, 2014-cü ilin birinci yarısında Ordubad Rayon Məhkəməsinin çıxardığı 25 qərardan 2 qətnamə və 1 qərardad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 12%-i ləğv edildiyinə görə məhkəmə qərarlarının sabitliyi üzrə göstərici 88% olduğu halda, Babək, Culfa və Kəngərli rayon məhkəmələrinin qətnamə və qərardadlarının sabitliyi üzrə göstəriciləri 100% təşkil etmişdir. Çünki, həmin dövrdə Babək Rayon Məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış 78, Kəngərli Rayon Məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış 35 qətnamə və qərardaddan heç biri ləğv edilməmiş və yaxud dəyişdirilməmiş, Culfa Rayon Məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış 32 qətnamə və qərardaddan isə apellyasiya şikayəti verilməmişdir.

Digər məhkəmələrin çıxardıqları məhkəmə qərarlarının sabitliyi üzrə göstəriciləri isə aşağıdakı qaydada olmuşdur:

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında çıxarılan 174 qətnamə və qərardaddan 1 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 0,57%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 99,43% təşkil etmişdir.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında çıxarılan 70 qətnamə və qərardaddan 1 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 1,43%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 98,57% təşkil etmişdir.

Şərur Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında çıxarılan 109 qətnamə və qərardaddan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 1,83%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 98,17% təşkil etmişdir.

Sədərək Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında çıxarılan 11 qətnamə və qərardaddan 1 qərardad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 9,09%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 90,91% təşkil etmişdir.

2013-cü ilin birinci yarısında isə baxılmış işlər üzrə qəbul edilmiş qətnamə və qərardadların sabitlik göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi – 100% (151 qətnamə və qərardaddan heç biri ləğv edilməmiş və yaxud dəyişdirilməmişdir);

- Şahbuz Rayon Məhkəməsi – 100% (68 qətnamə və qərardaddan heç biri ləğv edilməmiş və yaxud dəyişdirilməmişdir);

- Babək Rayon Məhkəməsi – 100% (54 qətnamə və qərardaddan heç biri ləğv edilməmiş və yaxud dəyişdirilməmişdir);

Məhkəmə fəaliyyəti

- Kəngərli Rayon Məhkəməsi – 100% (44 qətnamə və qəraraddan heç biri ləğv edilməmiş və yaxud dəyişdirilməmişdir);

- Culfa Rayon Məhkəməsi – 100% (44 qətnamə və qəraraddan apellyasiya şikayəti verilməmişdir);

- Ordubad Rayon Məhkəməsi – 100% (21 qətnamə və qəraraddan apellyasiya şikayəti verilməmişdir);

- Sədərək Rayon Məhkəməsi – 75% (4 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 25%-i dəyişdirilmişdir);

- Şərur Rayon Məhkəməsi – 98,80% (83 qətnamə və qəraraddan 1 qəraradd, yəni 1,20%-i ləğv edilmişdir).

Qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə 2013 və 2014-cü illərin birinci yarımilinə dair göstəricilərin müqayisəsi onu göstərir ki, Babək, Culfa və Kəngərli rayon məhkəmələrinin əvvəl əldə olunmuş yüksək göstəriciləri dəyişməmişdir. Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin, eləcə də Ordubad, Şərur və Şahbuz rayon məhkəmələrinin sabitlik göstəricisi 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə aşağı düşmüş, Sədərək Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə yüksəlmişdir.

Qətnamə və qəraradların sabitlik göstəricisi, yəni buraxılan məhkəmə səhvlərinin həcmi bir çox amillərlə yanaşı, həm də məhkəmənin üzərinə düşən iş yükündən də asılı olmuşdur.

Muxtar respublika məhkəmələrinin mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükünə görə təsnif etdikdə müəyyən olunur ki, ötən ilin birinci yarısında olduğu kimi 2014-cü ilin birinci yarısında da ən çox mülki işə Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmışdır. Belə ki, bu məhkəmədə 2013-ci ilin birinci yarısında 151 mülki işə, 2014-cü ilin birinci yarısında isə 174 mülki işə baxılmışdır.

Digər məhkəmələr üzrə iş yükü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Şərur Rayon Məhkəməsi – 109 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 83 işə baxılmışdır);

- Şahbuz Rayon Məhkəməsi – 70 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 68 işə baxılmışdır);

- Babək Rayon Məhkəməsi – 78 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 54 işə baxılmışdır);

- Culfa Rayon Məhkəməsi – 32 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 44 işə baxılmışdır);

- Kəngərli Rayon Məhkəməsi – 35 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 44 işə baxılmışdır);

Məhkəmə fəaliyyəti

- Ordubad Rayon Məhkəməsi – 25 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 21 işə baxılmışdır);

- Sədərək Rayon Məhkəməsi – 11 iş (2013-cü ilin birinci yarısında 4 işə baxılmışdır);

Göründüyü kimi 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında Kəngərli, Culfa rayon məhkəmələrində iş yükü azalmış, Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində, eləcə də Sədərək, Şərur, Şahbuz, Babək və Ordubad rayon məhkəmələrində isə iş yükü artmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının 2014-cü ilin birinci yarısında baxdığı mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qərarlarından Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasına 6 kassasiya şikayəti verilmiş və kassasiya instansiyasında 4 şikayətə mahiyyəti üzrə baxılması nəticəsində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının 2 qətnamə və 2 qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2014-cü ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlar üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

İNZİBATİ-İQTİSADI KOLLEGIYADAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına ümumilikdə inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 68 iş daxil olmuş, onlardan 57 işə baxılmış, 11 iş isə qalıq qalmışdır. Baxılan işlərdən 34 iş inzibati mübahisələrə dair, 23 iş isə iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlər olmuşdur.

2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı daxil olan işlərin sayı 13,33% artmışdır. Belə ki, 2013-cü ilin birinci yarısında İnzibati-İqtisadi Məhkəmənin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 60 iş daxil olmuşdur.

Məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində 2014-cü ilin birinci yarısında baxılan işlərin böyük əksəriyyətini hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlıq fəaliyyəti subyektləri arasında olan iqtisadi mübahisələr, mübahisələndirmə və məcburet-mə haqqında iddialara dair (16 iş – yəni 28,07%) işlər təşkil etmişdir.

2014-cü ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 3 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır. Kollegiyada həmin şikayətlərə baxılaraq 2 iş üzrə 1 qərar və 1 qərardad ləğv edilmiş, 1 apellyasiya şikayətinin icraatına isə xitam verilmişdir. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2013-cü ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 4 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında kollegiyada baxılan inzibati mübahisələrlə bağlı işlərin sayı azalmışdır.

2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan MR İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlərlə bağlı çıxardığı qətnamə və qərardadlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə 1 apellyasiya şikayətinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qətnamə dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılmışdır. 2013-cü ilin birinci yarısında isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında iqtisadi mübahisələrlə bağlı 2 işə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında kollegiyada baxılan iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlərin sayı azalmışdır.

2014-cü ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada çıxarılmış inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə 1 qərar və 2 qəraddan kassasiya

Məhkəmə fəaliyyəti

şikayəti verilmiş, kassasiya şikayətlərinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qərar və 1 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 qərar isə ləğv edilərək baxılması üçün geri qaytarılmışdır.

2014-cü ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada çıxarılmış iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlər üzrə 1 qətnamədən kassasiya şikayəti verilmiş, həmin kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının çıxardığı qərarların sabitlik göstəricisi 66,67% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

CİNAYƏT KOLLEGİYASINDAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2014-cü ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin ərazi yurisdiksiyasına aid olan muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında 15 nəfərin barəsində 13 cinayət işinə mahiyyəti üzrə baxılmışdır. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2013-cü illin birinci yarısında həmin məhkəmələr tərəfindən 8 nəfərin barəsində 7 cinayət işinə baxılmışdır.

Birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında baxılmış 13 cinayət işi üzrə 15 nəfərin barəsində ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

İttiham hökmünün çıxarılması ilə nəticələnən işləri obyektə görə qruplaşdırdıqda 2013 və 2014-cü illərin birinci yarısına dair göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Cinayətlərin növü	2013-cü ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)	2014-cü ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)
Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlər	1 nəfər / 1 iş	-
Həyat və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər	1 / 1	1 / 1
Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər	-	1 / 1
İqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər	-	10 / 8
İdarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər	1 / 1	-
İctimai təhlükəsizlik əleyhinə olan cinayətlər	2 / 1	2 / 2
Şəxsiyyətin azadlığı və ləyaqəti əleyhinə olan cinayətlər	2 / 2	1 / 1

2013 və 2014-cü illərin birinci yarısında məhkumlara təyin olunan cəzalar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Məhkəmə fəaliyyəti

Təyin olunan əsas cəzaların növləri	2013-cü ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı	2014-cü ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı
Müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə	6 nəfər	11 nəfər
Azadlıqdan məhrum etməyə şərti məhkum etmə	1	4

Cədvəldən göründüyü kimi müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilənlər 2013-cü ilin birinci yarısında məhkum edilmiş şəxslərin 85,71%-ni, 2014-cü ilin birinci yarısında isə məhkum olunanların 73,33%-ni təşkil etmiş, yəni 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında cəzaların ümumi kütləsində azadlıqdan məhrum etmə cəzasının həcmi 12,38% azalmış, azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaların həcmi isə əksinə 12,38% artmışdır (ümumilikdə götürüldükdə).

2013 və 2014-cü illərin birinci yarısında baxılan cinayət işlərinə dair göstəricilər ayrı-ayrılıqda muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri üzrə aşağıdakı kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2013-cü ilin birinci yarısı üzrə (məhkumun və cinayət işinin sayı)	2014-cü ilin birinci yarısı üzrə (məhkumun və cinayət işinin sayı)
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi	1 nəfər / 1 iş	2 nəfər / 1 iş
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	2 / 2	1 / 1
Culfa Rayon Məhkəməsi	-	7 / 6
Şərur Rayon Məhkəməsi	2 / 2	2 / 2
Babək Rayon Məhkəməsi	-	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	-	2 / 2
Ordubad Rayon Məhkəməsi	-	-
Sədərək Rayon Məhkəməsi	2 / 1	1 / 1
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	-

Cədvəldən göründüyü kimi 2013-cü ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2014-cü ilin birinci yarısında Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı azalmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Şərur və Sədərək rayon məhkəmələrinin icraatına daxil olan cina-

Məhkəmə fəaliyyəti

yət işləri üzrə göstəricilər dəyişməmiş, Babək, Şahbuz və Ordubad rayon məhkəmələrinin icraatına isə ötən yarımildə olduğu kimi cinayət işi daxil olmamışdır. Ötən yarımillikdən fərqli olaraq 2014-cü ilin birinci yarımilində Kəngərli və Culfa rayon məhkəmələrinin icraatına cinayət işi daxil olmuşdur.

2014-cü ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələrində baxılmış cinayət işləri üzrə çıxarılan hökmlərdən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılaraq 1 hökm dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılmış, 2 hökm isə dəyişdirilərək cəza yüngülləşdirilmişdir.

Dəyişdirilən hökmlər muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələrinin 2014-cü ilin birinci yarısında çıxardıqları bütün hökmlərin 23,08%-ni təşkil etdiyi üçün məhkəmələr üzrə hökmlərin sabitlik göstəricisi 76,92% olmuşdur.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2013-cü ilin birinci yarısında 1 hökm yəni, birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökmlərin 16,67%-i dəyişdirilmiş, beləliklə, hökmlərin sabitlik göstəricisi həmin yarımildə 83,33% təşkil etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən xüsusi icraat qaydasında 2014-cü ilin birinci yarısında 23 işə (materiala) baxılmışdır. 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə bu göstərici 39,47% azalmışdır (həmin dövrdə 38 işə baxılmışdır).

2014-cü ilin birinci yarısında xüsusi icraat qaydasında həll edilən işlər həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi barəsində olmuşdur.

Muxtar respublikanın rayon (şəhər) məhkəmələri üzrə xüsusi icraat qaydasında baxılan işlərlə əlaqədar 2013 və 2014-cü illərin birinci yarısının göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir edildiyi kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2013-cü ilin birinci yarısı üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)	2014-cü ilin birinci yarısı üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	17 nəfər / 17 iş	19 nəfər / 19 iş
Şərur Rayon Məhkəməsi	2 / 2	1 / 1
Babək Rayon Məhkəməsi	-	-
Culfa Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Ordubad Rayon Məhkəməsi	-	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	15 / 15	2 / 2
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	-
Sədərək Rayon Məhkəməsi	4 / 4	-

Məhkəmə fəaliyyəti

2014-cü ilin birinci yarısında muxtar respublikanın rayon (şəhər) məhkəmələrinin xüsusi icraat qaydasında çıxarıqları qərarlardan 1 şikayət verilmişdir. Həmin şikayət Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin qərarından verilmiş, şikayəti təmin edilməmiş və qərar dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrində 2014-cü ilin birinci yarısında 120 nəfərin barəsində 117 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır.

2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında baxılan inzibati xəta haqqında işlərin sayı 10%, barələrində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı isə 11,76% azalmışdır (2013-cü ilin birinci yarısında 136 nəfərin barəsində 130 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır).

2014-cü ilin birinci yarısında barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərdən 30 nəfərə (25%) inzibati həbs, 19 nəfərə (15,83%) inzibati cərimə, 15 nəfərə (12,5%) xəbərdarlıq, 1 nəfərə (0,83%) inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetin müsadirəsi, 26 nəfərə (21,67%) isə inzibati xəta törətmiş fiziki şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması növündə inzibati tənbeh tədbirləri tətbiq olunmuşdur.

Inzibati tənbeh tədbirinin tətbiqinə dair qərarın çıxarılması ilə nəticələnən inzibati xətalara növünə görə qruplaşdırdıqda 2013 və 2014-cü illərin birinci yarımilinə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

İnzibati xətanın növləri	2013-cü ilin birinci yarımili üzrə (şəxs və işlərin sayı)	2014-cü ilin birinci yarımili üzrə (şəxs və işlərin sayı)
Xırda xuliqanlıq	9 nəfər/ 9 iş	15 nəfər/ 15 iş
Aksiz markası olmayan məhsulların, malların satılması	3 nəfər / 3 iş	1 nəfər / 1 iş
Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması	9 nəfər/ 9 iş	-
Qanunsuz sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olma	10 nəfər / 10 iş	12 nəfər / 12 iş
Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilən malların gömrük nəzarətindən gizlədilməsi	6 nəfər/ 6 iş	2 nəfər/ 2 iş

Məhkəmə fəaliyyəti

Nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququ olmayan şəxslər tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsi	13 nəfər / 13 iş	3 nəfər / 3 iş
Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması	1 nəfər / 1 iş	-
Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması	-	1 nəfər / 1 iş
Polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama	5 nəfər / 4 iş	14 nəfər / 14 iş
Malların və nəqliyyat vasitələrinin bəyan edilməməsi və ya düzgün bəyan edilməməsi	2 nəfər / 2 iş	-
Məhkəmənin xüsusi qərarı (qərarı) və ya hakimlərin təqdimatı üzrə tədbirlər görülməsi	5 nəfər / 5 iş	23 nəfər / 22 iş
Balıq ehtiyatlarının mühafizəsi və ov qaydalarının pozulması	3 nəfər / 3 iş	-
Digər inzibati xətlər	70 nəfər / 65 iş	49 nəfər / 47 iş

Göründüyü kimi 2013-cü ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2014-cü ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən baxılan xırda xuliqanlıqla bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 66,67%, qanunsuz sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olma ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 20%, polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama ilə əlaqədar barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 2 dəfə, məhkəmənin xüsusi qərarı (qərarı) və ya hakimlərin təqdimatı üzrə tədbirlər görülməsi ilə əlaqədar barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı isə 4 dəfə artmışdır. 2013-cü ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2014-cü ilin birinci yarısında aksiz markası olmayan məhsulların, malların satılması ilə əlaqədar olan inzibati xətlər üzrə barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 3 dəfə, Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilən malların gömrük nəzarətindən gizlədilməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tədbiri tətbiq edilən şəxslərin sayı 3 dəfə, nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququ olmayan şəxslər tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tədbiri tətbiq edilən şəxslərin sayı 76,92%, digər inzibati xətlərlə bağlı barəsində tənbeh tədbiri tətbiq olunan şəxslərin sayı 30% azalmışdır. Ötən yarımildən fərqli olaraq 2014-cü ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələrinin icraatına malla-

Məhkəmə fəaliyyəti

rın və nəqliyyat vasitələrinin bəyan edilməməsi və ya düzgün bəyan edilməməsi, nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması, nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması və balıq ehtiyatlarının mühafizəsi və ov qaydalarının pozulması ilə bağlı işlər daxil olmamış, piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı olan inzibati xətalara dair iş daxil olmuşdur.

Baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə muxtar respublika məhkəmələrinin 2013 və 2014-cü illərin birinci yarısına dair göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2013-ci ilin birinci yarımili üzrə (şəxs və işlərin sayı)	2014-ci ilin birinci yarımili üzrə (şəxs və işlərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	32 nəfər / 32 iş	19 nəfər / 17 iş
Şərur Rayon Məhkəməsi	27 / 21	26 / 25
Babək Rayon Məhkəməsi	16 / 16	4 / 4
Culfa Rayon Məhkəməsi	14 / 14	8 / 8
Ordubad Rayon Məhkəməsi	17 / 17	8 / 8
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	11 / 11	9 / 9
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	15 / 15	34 / 34
Sədərək Rayon Məhkəməsi	4 / 4	12 / 12

2014-cü ilin birinci yarısında muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılmış qərarlardan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 1 apellyasiya şikayəti daxil olmuşdur. Culfa Rayon Məhkəməsinin 1 qərarından verilən həmin şikayətə baxılaraq qərar dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılıb.

Muxtar respublikanın şəhər və rayon məhkəmələri tərəfindən 2014-cü ilin birinci yarısında inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılan qərarlardan ləğv ediləni və ya dəyişdiriləni olmadığından qərarların sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının cinayət işləri üzrə çıxardığı qərarlardan 2014-cü ilin birinci yarısında Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 4 kassasiya şikayəti verilmiş və kassasiya instansiyasında 2 şikayətə baxılması nəticəsində 2 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

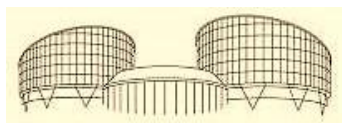
Məhkəmə fəaliyyəti

Beləliklə, 2014-cü ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlar üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

HƏRBİ KOLLEGIYADAN

**Hərbi kollegiyanın 2014-cü ilin birinci yarısının yekunları üzrə
fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar**

İNSAN HÜQUQLARI VƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİ

Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı

Bülletenin hər buraxılışında Avropa Məhkəməsinin presedent xarakterli qərarları dərc edilir, insan hüquq və azadlıqlarına dair məsələlər üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi açıqlanır, bununla bağlı analitik yazılara yer verilir.

Bu sayımızda oxucuların tanış olması məqsədilə Avropa Məhkəməsinin Avropa Konvensiyasının müvafiq maddələrinin pozuntusunun təsdiq edildiyi bir neçə qərarının icmalını təqdim edirik:

1. Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatasının “*Andreyeva Latviyaya qarşı*” (Ərizə № 55707/00) iş üzrə 18 fevral 2009-cu il tarixli qərarından

Maddə 14: Ayrı-seçkilik

Ərizəçinin yaşa görə pensiyası hesablanarkən keçmiş Sovet İttifaqında uzun illər ərzində işləməsinin Latviya vətəndaşı olmaması səbəbindən nəzərə alınmaması: pozuntu baş verib.

Faktlar – Ərizəçi ilk dəfə Latviya ərazisinə 1954-cü ildə 12 yaşında ikən gəlmişdi, həmin vaxt Latviya Sovet İttifaqının tərkibində idi. Həmin vaxtdan bəri o, bu ərazidə daimi yaşayırdı. Əvvəllər keçmiş SSRİ vətəndaşı olmuş ərizəçi hazırda Latviyada daimi yaşayan qeyri-vətəndaş statusuna malikdir. 1966-cı ildə o, Olayne kimya kompleksinin emal zavodunda işləməyə başladı, bu müəssisə vaxtı ilə SSRİ Kimya Sənayesi Nazirliyinin tabeliyində olmuş dövlət müəssisəsi idi. Kompleks SSRİ ərazisində yerləşirdi və sonradan həmin ərazi Latviya ərazisi oldu. 1981-ci ilədək ərizəçi həmin dövlət müəssisəsi ilə əmək münasibətlərində idi və müəssisənin baş idarəsi Kiyevdə yerləşirdi. Sonralar onu müəssisənin başqa bölməsinə keçirdilər, bu bölmənin baş idarəsi isə Moskvada yerləşirdi. Ərizəçinin əmək haqqı əvvəlcə Kiyevdən, sonra isə Moskvadan poçt köçürmələri vasitəsilə ödənilsə də, bu hal onun əmək şərtlərinə təsir göstərmədi, çünki o, eyni emal zavodunda işləməkdə davam edirdi. 1990-cı ilin noyabrında Latviyanın müstəqilliyi elan edildikdən sonra ərizəçi birbaşa zavodun müdiriyyətinin tabeliyinə keçdi. 1997-ci ildə pensiyaya çıxarkən ərizəçi yerli sosial sığorta orqanından onun pensiya məbləğinin müəyyənləşdirilməsini xahiş etdi. Ona məlumat verdilər

ki, “Dövlət pensiyaları haqqında” Qanunun keçid müddəalarının 1-ci bəndinə uyğun olaraq əcnəbi vətəndaşlara və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərə pensiyalar təyin edilərkən yalnız 1 yanvar 1991-ci ilədək Latviya ərazisində yaşamış və işləmiş şəxslərin əmək stajı nəzərə alınır. Ərizəçi 1 yanvar 1973-cü ildən 21 noyabr 1990-cı ilədək Kiyev və Moskvada yerləşən təşkilatlarda işlədiyinə görə sosial sığorta orqanı onun pensiya məbləğini yalnız bu təşkilatlarda işlədiyi dövrdən əvvəlki və sonrakı dövrlər üçün müəyyənləşdirdi. Nəticədə ona 20 lat məbləğində aylıq pensiya təyin edildi (təxminən 35 avro). Ərizəçi bu qərardan şikayət edərək inzibati və məhkəmə icraatına başladı. Yekunda prokuror tərəfindən Ali Məhkəmənin Senatına hüquqi məsələlərlə bağlı təqdim edilmiş kassasiya protesti 6 oktyabr 1999-cu ildə açıq məhkəmə iclasında rədd edildi. Senat rayon məhkəməsinin və regional məhkəmənin gəldiyi bu nəticəni təsdiq etdi ki, ərizəçinin Ukrayna və Rusiya təşkilatları ilə əmək münasibətlərində olduğu dövr pensiyanın hesablanmasında nəzərə alınma bilməz. Bundan başqa, o, qeyd etdi ki, həmin işəgötürənlər Latviyada vergi ödəyicisi olmadıqlarına görə onları Latviyanın məcburi sosial sığorta sisteminə aid etmək üçün əsas yoxdur. Ərizəçi işinə yenidən baxılması üçün vəsatət verdi, çünki 6 oktyabr 1999-cu il tarixli məhkəmə iclası planlaşdırılan vaxtdan tez başladığına görə o, həmin iclasda iştirak edə bilməmişdi. Bu vəsatət də rədd edildi. 2000-ci ilin fevralında ərizəçiyə məlumat verildər ki, Latviya ilə Ukrayna arasında bağlanmış sazişə əsasən 1 noyabr 1999-cu ildən onun pensiyasının yenidən hesablanması həyata keçiriləcək və onun Ukraynada yerləşən işəgötürənlə əmək münasibətləri onun əmək stajına hesablanacaq.

Hüquqi məsələlər – *1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi ilə birgə götürülməklə 14-cü maddəyə riayət edilib-edilməməsi məsələsi*: 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin bu işə tətbiqinin mümkünlüyü məsələsinə gəlincə, hökumət həmrəylik prinsipi əsasında ümumi büdcə vəsaitləri hesabına dövlət tərəfindən ödənilən sovet pensiyaları sistemi ilə 1991-ci ildən tədricən tətbiq edilməyə başlamış sistem arasındakı fərq xüsusi əhəmiyyət verdi, sonuncu sistem hər bir sığorta olunan şəxsin sığorta ödəmələri hesabına formalaşır. Lakin Məhkəmə qeyd etdi ki, dövlət pensiya sistemini yaratdıqda həmin sistemdən irəli gələn fərdi hüquqlar və maraqlar, bu sistemin maliyyələşdirilməsinə haqq ödənilib-ödənilməməsindən asılı olmayaraq, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq dairəsinə düşür. Bundan başqa, dövlət öz ərazisi xaricindəki əmək fəaliyyəti dövrünə görə fərdlərə pensiya ödəmək barədə öz mülahizəsi əsasında qərar çıxarırsa və bununla da öz milli qanunvericiliyində kifayət qədər aydın hüquqi baza yaradırsa, belə ödəmələri almaq hüququ da 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq dairəsinə düşür. Ərizəçinin

işində “Dövlət pensiyaları haqqında” Latviya Qanununun keçid müddəalarında 1991-ci ilədək keçmiş SSRİ ərazisindəki əmək fəaliyyətinin ümumi müddəti ərzində hər hansı sığorta haqqının ödənilməsindən asılı olmayaraq yaşa görə pensiya hüququ nəzərdə tutulmuşdu, amma bu hüquq yalnız Latviya vətəndaşları üçün idi. Buna görə də ərizəçinin bu dövrdəki əmək fəaliyyətinin nəzərə alınmamasının yeganə səbəbi bu idi ki, o, Latviya vətəndaşı deyildi. Təkcə bu fakt Məhkəmənin belə nəticəyə gəlməsi üçün kifayətdir ki, ərizəçinin maddi kompensasiya tələbi də 1 saylı Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq dairəsinə düşür.

İşin mahiyyətinə gəlincə, Məhkəmə xatırlatdı ki, ərizəçi onunla fərqli rəftar edildiyini sübuta yetirdiyinə görə Hökumət bu fərqi əsaslı olduğunu sübut etməlidir. Ərizəçinin işində fərqli rəftar ən azı Konvensiyanın ümumi məqsədlərinə uyğun olan bir qanuni məqsəd daşıyırdı, yəni ölkənin iqtisadi sisteminin müdafiəsinə yönəlmişdi. Məhkəmə həmçinin bu məqsədin və ona nail olmaq üçün istifadə edilmiş vasitələrin mütənasibliyi məsələsini araşdırmalıdır. Milli hakimiyyət orqanlarının ərizəçinin “Latviya ərazisi xaricindəki” əmək fəaliyyətini əmək stajına daxil etməkdən imtina etmələri yalnız ərizəçinin vətəndaşlığının olmamasına əsaslanırdı, belə ki, heç bir şübhə yox idi ki, ərizəçi ilə eyni vəziyyətdə olan, eyni dövrdə eyni müəssisədə işləmiş Latviya vətəndaşı yaşa görə pensiyanın mübahisəli hissəsini almaq hüququna malik idi.

Bundan başqa, tərəflər razılaşırdılar ki, ərizəçi naturalizasiya yolu ilə Latviya vətəndaşlığı almış şəxs olsaydı, əmək fəaliyyətinin bütün dövrlərinə görə pensiya məbləğlərini avtomatik olaraq alacaqdı. Məhkəmə qeyd etdi ki, yalnız vətəndaşlıq əlamətinə əsaslanan fərqli rəftarın Konvensiyaya uyğun hesab edilməsi üçün olduqca əsaslı səbəblər göstərilməlidir, amma o, ərizəçinin işində bu səbəbləri görmür. Birincisi, ərizəçinin statusunun qanunvericilikdə nəzərdə tutulan, əmək fəaliyyətinin bütün dövrlərinə görə pensiya almaq hüququ verən digər şərtlərə cavab vermədiyi sübut olunmayıb və ya iddia edilməyib. Buna görə də onun situasiyası eyni və ya analoji əmək bioqrafiyasına malik olan, lakin 1991-ci ildən sonra Latviya vətəndaşı kimi tanınan şəxslərin situasiyası ilə obyektiv olaraq eyni idi. İkincisi, sovet dövründə keçmiş SSRİ vətəndaşları ilə pensiya hüquqları baxımından fərqli rəftar edildiyinə dair hər hansı sübut yoxdur. Üçüncüsü, ərizəçi başqa dövlətin vətəndaşı deyildi və Latviyada “daimi yaşayan qeyri-vətəndaş” statusuna malik idi, bu ölkə ilə onun stabil hüquqi əlaqələri vardı və bu ölkə onun sosial təminatına görə məsuliyyəti obyektiv olaraq öz üzərinə götürə bilərdi. Belə olan halda hökumətin irəli sürdüyü arqumentlər Məhkəməni buna inan-

dırmaq üçün yetərli deyil ki, ərizəçinin işində barəsində etiraz edilən fərqli rəftarın 14-cü maddənin tələblərinə uyğun olduğu qənaətinə gəlmək üçün “ağlabatan mütənasiblik əlaqəsi” mövcud olub. Əmək fəaliyyətinin müəyyən dövrünün ümumi staja daxil edilməsi məsələsinin ilk növbədə dövlətlər arasında sosial təminat haqqında ikitərəfli sazişlərlə tənzimlənməli olduğu barədə hökumətin rəyinə baxmayaraq, Məhkəmə xatırlatdı ki, Konvensiyanı ratifikasiya etməklə Latviya “yurisdiksiyasında olan hər kəsin” Konvensiya ilə təmin edilən hüquq və azadlıqlarını təmin etməyi öhdəsinə götürüb. Müvafiq olaraq, Latviya ilə Ukrayna və Latviya ilə Rusiya arasında dövlətlərə-rası sazişin olmaması Latviya dövlətini Konvensiyanın 14-cü maddəsi üzrə daşdığı məsuliyyətdən azad edə bilməz. Məhkəmə həmçinin hökumətin bu arqumentini qəbul edə bilməz ki, ərizəçinin pensiyasını tam məbləğdə alması üçün naturalizasiya yolu ilə Latviya vətəndaşlığı alması kifayət idi. 14-cü maddə ilə ayrı-seçkiliyə qoyulan qadağanın yalnız o halda mənası ola bilər ki, ərizəçinin fərdi situasiyası olduğu kimi qəbul edilsin.

Nəticə: **pozuntu baş verib** (bir səsə qarşı on altı səsə).

Maddə 6– Məhkəmə həmçinin qeyd etdi ki, bu işdə hüquqi məsələlərlə əlaqədar kassasiya protesti ərizəçi və ya onun vəkili tərəfindən deyil, Riqa regional məhkəməsi yanında fəaliyyət göstərən prokuror tərəfindən verilmişdi. Hökumət iddia etdi ki, prokurorun ərizəçinin lehinə çıxış etməsi Senatı ərizəçinin iclasda şəxsən iştirak etməsini təmin etmək vəzifəsindən azad etmişdi. Bu arqument Məhkəməni inandırmadı, xüsusən ona görə ki, Latviya qanunvericiliyi prokurorun tərəflərdən birini təmsil etməsinin və ya məhkəmə iclasında onu əvəz etməsinin mümkünlüyü barədə nəticə çıxarmağa imkan vermir. Ərizəçi öz tələbi əsasında başlanmış inzibati prosesdə tərəf idi. Müvafiq olaraq, işin əsas iştirakçısı kimi o, çəkişmə prinsipindən irəli gələn bütün hüquqlara malik olmalı idi. Kassasiya protestinin prokurorluq tərəfindən verilməsi faktı ərizəçinin öz işinə baxılmasında iştirak etmək hüququnu heç bir halda məhdudlaşdırmır, lakin o, bu hüququnu həyata keçirmək istəsə də buna imkan yaratdı.

Nəticə: **pozuntu baş verib** (yekdilliklə).

Maddə 41 – *Ərizəçiyə dəymiş bütün ziyana görə 5.000 avro kompensasiya təyin edildi.*

≈ ≈ ≈

2. Avropa Məhkəməsinin II Seksiyasının “*Zorica Jovanović Serbiyaya qarşı*” (Ərizə № 21794/08) iş üzrə 26 mart 2013-cü il tarixli qərarından:

Maddə 8-1: Ailə həyatına hörmət

Xəstəxanada müalicədə olan yeni doğulmuş körpəsinin taleyi barədə ərizəçiyə davamlı olaraq məlumat verilməməsi: **pozuntu baş verib.**

Cavabdeh Dövlətdən yoxa çıxmış körpələrin valideynlərinə müdafiə vasitəsi təmin edəcək mexanizmi yaratmaq üçün müvafiq tədbirləri görməsi tələb olunur.

Faktlar – 28 oktyabr 1983-cü ildə ərizəçi dövlət xəstəxanasında sağlam bir oğlan uşağı dünyaya gətirmişdir. Üç gün sonra, ərizəçi və uşaq xəstəxanadan evə yazılacağı vaxtda, ərizəçiyə uşağının ölməsi barədə məlumat verilməmişdir. Ərizəçi xəstəxanada körpənin gecəni keçirdiyi uşaq otağına girməyə çalışmış, lakin xəstəxana personalı buna imkan verməmişdir. Körpənin meyidi ərizəçiyə və ya onun qohumlarına verilməmiş və onlara ekspertiza ilə və ya uşağın harda dəfn olunması ilə bağlı heç bir məlumat verilməmişdir. Uşağın ölümünün səbəbi ilə bağlı heç bir məlumat verilməmiş və ölüm bələdiyyədə qeydiyyatda alınmamışdır. Ərizəçinin ərinin mediada bənzər *işlər* barədə xəbərlərdən sonra xəstəxana personalına qarşı qaldırdığı cinayət işinin açılması barədə müraciəti 2003-cü ilin oktyabrında əsaslandırılmamış olması səbəbi ilə rədd edilmişdir.

2003-2010-cu illər arasında dövlət orqanları yeni doğulmuş körpənin ölməsi halında xəstəxanalardakı prosedurun təkmilləşdirilməsi və xüsusilə, 1970-1990-cı illər arasında xəstəxanalardan yoxa çıxmış körpələrin valideynlərinin qaldırdığı şikayətlərin araşdırılması üçün addımlar atmışlar. Belə ki, 2003-cü ildən sonra xəstəxanalarda ölən yeni doğulmuş körpələrin valideynləri, ailələri və ya onların hüquqi nümayəndələri uşağın ölümü barədə məlumatlandırıldıqlarını və uşağı özlərinin dəfn edəcəklərini bildirən rəsmi bəyanat imzalamalı idilər. Bundan əlavə, Ombudsman, Parlamentin Araşdırma Komitəsi və Parlament tərəfindən vəziyyəti araşdırmaq və qanunvericiliyə dəyişiklikləri təklif etmək üçün yaradılan İşçi Qrupu tərəfindən hesabatlar hazırlanmışdır. Ombudsman və Parlamentin Araşdırma Komitəsi həm 1980-ci illərdə yeni doğulmuş körpənin xəstəxanada ölməsi halında tətbiq olunan qanunvericilikdə, həm də prosedur və qaydalarda (o zamankı yayılmış tibbi rəyə görə valideynlər körpələrini basdırmağın iztirabına məruz qalmamalıdır) ciddi çatışmazlıqlar olduğunu qeyd etmişlər. Onlar bu səbəbdən belə nəticəyə gəlmişlər ki, valideynlərin uşaqlarının başına gələnlərlə bağlı şübhələri əsaslandırılmışdır. Hesabatlarda həmçinin göstərilmişdir ki, Dövlətin vəziyyətə reaksiyası qeyri-adekvat olmuşdur. Bununla belə, 2010-cu ilin dekabr ayında Parlamentin İşçi Qrupu belə nəticəyə gəlmişdir ki, artıq müvafiq hissələrində dəyişiklik edilmiş mövcud qanunvericiliyə hər hansı dəyişikliyə ehtiyac yoxdur (tibbi məlumatın toplanması və istifadəsi ilə bağ-

lı hissə istisna olmaqla). İşçi Qrup həmçinin qeyd etmişdir ki, Serbiya Konstitusiyasının 34-cü maddəsi keçmişdə törədilmiş cinayətlər üçün məsuliyyət müddətini artırmağa və ya əməli daha ciddi cinayət hesab etməyə və ya daha ağır cəzalar nəzərdə tutmağa imkan verir.

Hüquqi məsələlər – Maddə 8

(a) Qəbuledilənlik

(i) *Ratione temporis* uyğunluq: Ərizəçinin oğlunun 31 oktyabrda öldüyü (yoxa) çıxdığı iddia olunur, lakin Konvensiya Serbiya üçün 3 mart 2004-cü ildə qüvvəyə minmişdir. Bununla belə, cavabdeh Dövlətin ərizəçiyə oğlunun taleyi ilə bağlı dəqiq və (və ya) inandırıcı məlumat verməməsi halı bu günədək davam etməkdədir. Belə olan şəraitdə ərizəçinin şikayəti davam edən vəziyyətə aiddir və Hökumətin Məhkəmənin *ratione temporis* səlahiyyətinin olmaması barədəki ilkin etirazı rədd edilməlidir. Beləliklə, Məhkəmə ərizəçinin cavabdeh Dövlətin Konvensiya üzrə prosessual öhdəliklərinin yerinə yetirməməsi barəsində olan şikayətini 3 mart 2004-cü ildən sonrakı dövrə aid hissəsində araşdırmağa səlahiyyətlidir, lakin bu tarixdən əvvəlki faktları, onlar bu davamlı vəziyyətin yaranmasına səbəb olduğu və həmin tarixdən sonra baş verənləri başa düşmək üçün vacib olduğu səbəbilə, nəzərə alın bilər.

(ii) Altı ay qaydası: Məhkəmə xatırladır ki, ərizəçilər yoxa çıxma halında ərizələrini Məhkəməyə göndərmək üçün qeyri-müəyyən müddətdə gözləyə bilərlər. Yoxa çıxmadan sonra əmələ gələn qeyri-müəyyənlik və çəşqinlik halı nəzərə alınmalı olsa da, ərizə, ərizəçilərin hər hansı istintaq aparılmadığını və ya istintaqda hərəkətsizlik olduğu və ya onun səmərəsiz olduğunu və ya gələcəkdə hər hansı səmərəli istintaqın keçiriləcəyinə dair realist güman olmadığını bildiyi vaxtdan həddindən artıq və əsassız uzun müddət ötürüldüyü səbəbi ilə rədd edilə bilər. Hazırkı işin spesifik şəraitində keçən bütün müddətə baxmayaraq, ərizəçinin şikayəti ilə bağlı “əhəmiyyətli faktiki və hüquqi məsələləri” həll edəcək yeni irəliləyişləri, ən azı hər hansı həll yolunun olmadığını aydın olduğu İşçi Qrupun 28 dekabr 2010-cu il tarixli hesabatınadək olan müddətdə gözləməsinin əqlabatan olmadığını hesab etmək olmaz. Ərizəçi şikayət ərizəsini 2008-ci ilin aprelinə göndərdiyindən altı ay müddətinə riayət etmişdir.

(iii) Dövlətdaxili hüquq müdafiə vasitələrinin tükənməsi: – ərizəçinin ərinin cinayət işinin qaldırılması barədə müraciəti prokurorluq tərəfindən hər hansı ilkin istintaqın aparılıb-aparılmadığı barədə heç bir məlumat verilmədən rədd edilmişdir. Bütün hallarda cinayət işinin müddəti ən gec 2003-cü ilin oktyabrında keçmiş olacaqdı və bu səbəbdən cinayət işi vəziyyəti düzəltmək üçün vasitə hesab oluna bilməz. Mülki iddia da bu vəziyyəti də-

yişməyəcəkdi: mülki məhkəmələr ərizəçinin “fərdi hüquqları”nın pozulduğunu tanıyıb keçirdiyi mənəvi sarsıntıya görə təzminat təyin edə bilərdi, lakin onun “oğlunun əsl taleyi” barədə məlumat almaq ehtiyacına səmərəli çarə olmayacaqdı. Bu səbəbdən Hökumətin dövlətdaxili hüquq müdafiə vasitələrinin tükədilməməsi barədə ilkin etirazı rədd edilməlidir.

Nəticə: qəbul edilən (yekdilliklə).

(b) Mahiyyəti üzrə

Maddə 8: Məhkəmənin “*Varnava və başqaları Türkiyəyə qarşı*” işindəki cavabdeh Dövlətin Konvensiyanın 3-cü maddəsi üzrə yoxa çıxan şəxsin harda olması və taleyi barədə məlumat verilməsi barədə pozitiv öhdəlikləri ilə bağlı nəticələri *mutatis mutandis* olaraq hazırkı işdə 8-ci maddə üzrə pozitiv öhdəliklərin spesifik kontekstində də tətbiq edilə bilər.

Ərizəçiyə hələ də oğluna nə olması ilə bağlı inandırıcı məlumat verilməmişdir. Uşağın meyidi heç vaxt ərizəçiyə və ya onun ailəsinə qaytarılmamış və ölümün səbəbi müəyyən edilməmişdir. Bundan əlavə, ərizəçiyə heç bir ekspertiza hesabatı və ya oğlunun nə vaxt və harada dəfn edilməsi barədə heç bir məlumat verilməmiş və uşağın ölümü rəsmi olaraq qeydiyyatda alınmamışdır. Ərizəçinin ərinin cinayət işinin açılması üçün müraciəti hər hansı adekvat dəyərləndirmə aparılmadan rədd edilmişdir.

Serbiya dövlət orqanları özləri dəfələrlə yeni doğulmuş körpələrin xəstəxanada ikən ölməsi ilə bağlı qanunvericilik və prosedur səviyyəsində çatışmazlıqlar olduğunu və valideynlərin körpələrinin taleyi ilə bağlı həqiqəti bilmək haqlarının olduğunu təsdiq etmişlər. Bununla belə vədverici təşəbbüslərə baxmayaraq, İşçi Qrupun 28 dekabr 2010-cu ildə Serbiya Parlamentinə təqdim etdiyi hesabatda nəzərdə tutulurdu ki, mövcud olan və artıq dəyişdirilmiş qanunvericiliyə tibbi xarakterli məlumatların toplanması və saxlanması qaydaları istisna olmaqla, heç bir dəyişiklik etməyə ehtiyac yoxdur. Belə olan şəraitdə aydındır ki, bu hesabat gələcəkdə vəziyyətin yaxşılaşmasına şərait yaratsa da, ərizəçi kimi keçmişdə problemdən əziyyət çəkmiş valideynlərin vəziyyətində heç bir dəyişiklik vəd etmir. Beləliklə, cavabdeh Dövlətin davamlı olaraq ona oğlunun taleyi ilə bağlı inandırıcı məlumat verməməsi səbəbi ilə ərizəçi ailə həyatına hörmət hüququnun davamlı pozuntusuna məruz qalmışdır.

Nəticə: pozuntu (yekdilliklə).

Maddə 46: Çox sayda potensial ərizəçinin olmasını nəzərə alaraq cavabdeh Dövlət bu qərarın qəti olduğu tarixdən bir il müddətində, ərizəçinin halı ilə eyni və ya kifayət qədər bənzər vəziyyətdə olan bütün valideynlərə fərdi müdafiə vasitəsi təmin edəcək mexanizmin yaradılması üçün bütün tədbirləri, xüsusilə *lex specialis* vasitəsilə görməlidir. Bu mexanizmə hər bir

uşağın taleyi ilə bağlı suallara inandırıcı cavablar verməyə və müvafiq hallarda adekvat təzminat verməyə qadir adekvat səlahiyyətləri olan müstəqil bir orqan tərəfindən nəzarət edilməlidir. Məhkəməyə artıq göndərilmiş bənzər şikayət ərizələrilə bağlı, Məhkəmə, onların baxılmasını yuxarıda göstərilən müddətdə təxirə salmağı qərara alır. Bu qərar Məhkəmənin bu işlərdən hər hansını Konvensiyaya uyğun olaraq, qəbul edilməz elan etmək və baxılacaq işlərin siyahısından çıxarmaq səlahiyyətinə təsir etmir.

Maddə 41: mənəvi ziyana görə 10,000 Avro.

≈ ≈ ≈

3. Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatasının “Korbeli Macaristana qarşı” (Ərizə № 9174/02) 19 sentyabr 2008-ci il tarixli qərarından:

7-ci maddənin 1-ci bəndi

Heç kəs törədildiyi zaman cinayət sayılmayan əmələ görə cinayət törətməkdə təqsirli hesab edilə bilməz (*nullum crimen sine lege*)

Törədildiyi zaman müvafiq beynəlxalq hüquq normalarına əsasən cinayət sayılmayan hərəkətə görə məhkum olunma: **pozuntu baş verib.**

Faktlar – Ərizəçi istifadə olan hərbcidir. 1994-cü ildə o, Tata şəhərində 1956-cı ildə baş vermiş qiyamın yatırılmasında iştirak etməkdə ittiham olundu. İttihamlara əsasən kapitan rütbəsi daşıyan ərizəçi tabeliyində olan 15 nəfərlik bölmə ilə birlikdə polis bölməsinin binasına nəzarəti bərpa etmək (bina qiyamçılar tərəfindən ələ keçirilmişdi) vəzifəsini yerinə yetirərkən mülki şəxslərə atəş açmış və tabeliyində olan şəxslərə də atəş açmaq əmri vermişdi. Daxili məhkəmələrin qənaətinə görə silahlar təhvil verilməklə təslim olmaq barədə əmrin ardınca qiyamın iştirakçılarından birinin cibindən tapança çıxarması nəticəsində baş vermiş insident zamanı bir neçə şəxs ölmüş və ya yaralanmışdı.

Birinci instansiya məhkəməsi əvvəlcə cinayət işinə xitam verərək belə əsas gətirdi ki, ərizəçinin ittiham edildiyi cinayətlər bəşəriyyət əleyhinə cinayətlər deyil, adam öldürmə və adam öldürməyə təhrik etmə əməlləri idi, buna görə də onun cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması üçün qanunla nəzərdə tutulmuş müddət ötmüşdü. Lakin son nəticədə ərizəçi bəşəriyyət əleyhinə cinayətə (kütləvi qətlərə) görə 1949-cu il tarixli Cenevrə Konvensiyasının 3-cü maddəsinin 1-ci bəndi əsasında məhkum edildi və beş il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası aldı. Cəza müddətinin bir hissəsini çəkəndən sonra ərizəçi şərti azadlığa buraxıldı. O, Avropa Məhkəməsinə şikayətində bildirdi ki, törədildiyi zaman cinayət sayılmayan əmələ görə məhkum olunub.

Hüquqi məsələlər – Məhkəmə müəyyənləşdirməlidir ki, törədildiyi zaman ərizəçinin əməli milli və beynəlxalq hüquq normalarında kifayət qədər

aydın və dəqiq şəkildə müəyyən edilmiş cinayət əməlini təşkil edirdimi? Ərizəçi Macarıstan məhkəmələrinin bəşəriyyət əleyhinə cinayət hesab etdikləri kütləvi qətlərə görə məhkum edilərək Cenevrə konvensiyaları əsasında cəzalandırılmışdı. Ərizəçinin məhkum edilməsi yalnız beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmışdı. Cenevrə konvensiyalarının müddəaları aydınlıq tələbinə cavab verdiyinə görə Avropa Məhkəməsi onların dəqiqliyi məsələsini araşdırmağa keçdi. Bu məsələni araşdırarkən o, aşağıdakıları nəzərdən keçirdi: birincisi, ərizəçinin əməli 1956-cı ildə bəşəriyyət əleyhinə cinayət anlayışına verilən şərh baxımından həmin dövrdə bu cür cinayətə bərabər sayıla bilərdimi; və ikincisi, əsaslı olaraq iddia etmək olarmı ki, ərizəçinin əməlinin qurbanı “hərbi əməliyyatlarda birbaşa iştirak etməyib?”

a) Ərizəçinin əməli bəşəriyyət əleyhinə cinayətə bərabər sayıla bilərdimi? Dörd Cenevrə konvensiyasının hamısı üçün ümumi olan 3-cü maddə şəxsin bəşəriyyət əleyhinə cinayətə görə məhkum olunması üçün əsas təşkil edə bilər, lakin bunun üçün digər elementlərin mövcud olması da zəruridir. Bu tələb ümumi 3-cü maddədən deyil, həmin dövrdə bəşəriyyət əleyhinə cinayətin tərkib elementlərinin beynəlxalq hüquqi xarakterindən irəli gəlir. Bu elementlərin müəyyən bir qismi bu məsələ üçün əhəmiyyət kəsb edir, xüsusən belə bir tələb mühüm əhəmiyyət daşıyır ki, hər hansı cinayətin bəşəriyyət əleyhinə cinayət sayılması üçün həmin cinayət ayrıca və ya təsadüfi əməl kimi baş verməməli, “dövlətin fəaliyyət və ya siyasətinin”, yaxud mülki əhaliyə qarşı genişmiqyaslı və sistematik hücumların tərkib hissəsini təşkil etməlidir. Lakin daxili məhkəmələr ümumən 3-cü maddənin sözügedən qiyamın iştirakçılarna şamil olunub-olunmadığını araşdırmaqla kifayətlənilər və törədilmiş qətlin bəşəriyyət əleyhinə cinayət sayıla bilməsi üçün zəruri olan əlavə meyarlara cavab verib-vermədiyini, konkret olaraq dövlətin fəaliyyətinin və ya siyasətinin, yaxud mülki əhaliyə qarşı genişmiqyaslı və sistematik hücumların tərkib hissəsini təşkil edib-etmədiyini araşdırmayıblar. Ali Məhkəmə mərkəzi hakimiyyət orqanlarının faktiki olaraq mülki əhaliyə qarşı mübarizə apardıklarını müəyyən etsə də, ərizəçinin əməlinin dövlətin siyasətinin tərkib hissəsi olub-olmadığını araşdırmayıb. Beləliklə, ərizəçinin işində bəşəriyyət əleyhinə cinayətin tərkib elementlərinin olub-olmadığı barədə sual açıq qalıb.

b) Əsaslı olaraq iddia etmək olarmı ki, ərizəçinin əməlinin qurbanı hərbi əməliyyatlarda birbaşa iştirak etməyib? Ərizəçinin məhkum olunması belə bir qənaətə əsaslanmışdı ki, zərərçəkənlərdən birinə ümumi 3-cü maddənin müddəaları şamil olunurdu, çünki o, “döyüşçü” deyildi. Bu maddədə nəzərdə tutulan müdafiə hərbi əməliyyatlarda birbaşa iştirak etməyən şəxslərə, o

cümlədən silahlı qüvvələrin artıq silahı yerə qoyub təslim olmuş üzvlərinə şamil olunurdu. Qətlə yetirilmiş şəxs, şübhəsiz ki, hərbi əməliyyatlarda aktiv iştirak etmişdi, çünki zorakılıq hərəkətləri törədən, polis bölməsinin binasını tutan və bölmənin əməkdaşlarının silahlarını ələ keçirən silahlı qiyamçılar qrupunun rəhbəri idi. Beləliklə, sual ondan ibarət idi ki, silahını yerə qoyub təslim olmuşdumu? Daxili məhkəmələr onun gizli şəkildə tapança gəzdirdiyini və təslim olmaq niyyətini birbaşa və birmənalı şəkildə bildirmədiyini sübuta yetirilmiş hesab etdilər. Əksinə, o, naməlum niyyətlərlə tapançasını çıxarmazdan əvvəl ərizəçi ilə kəskin mübahisəyə girmişdi. Məhz tapançanı çıxardığı zaman ona atəş açılmışdı. Beləliklə, həmin dövrdə qüvvədə olan və hamılıqla tanınan beynəlxalq hüquq normalarını nəzərə alaraq, Məhkəmə əmin deyil ki, zərərçəkəni ümumi 3-cü maddədə nəzərdə tutulan mənada silahı yerə qoymuş şəxs, yaxud “döyüşçü” kateqoriyasına aid olmayan şəxs hesab etmək olardı. Müvafiq olaraq, ərizəçinin hərəkətlərinin beynəlxalq hüquqda nəzərdə tutulmuş bəşəriyyət əleyhinə cinayət təşkil etdiyini öncədən görmək mümkün deyildi.

Nəticə: **pozuntu baş verib** (altı səsə qarşı on bir səsle).

≈ ≈ ≈

4. Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatasının “*Ramanauskas Litvaya qarşı*” (Ərizə № 74420/01) 05 fevral 2008-ci il tarixli qərarından:

Maddə 6. Cinayət prosesi 6-cı maddənin 1-ci bəndi Ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ

Polisin təhrikçiliyi ilə baş vermiş rüşvət alma cinayətinə görə məhkum edilmə: pozuntu baş verib.

Faktlar – Ərizəçi prokuror vəzifəsində işləyirdi. O, bildirdi ki, bir tanısının vasitəsilə əvvəllər tanımadığı bir şəxs onun yanına gəlib və sonradan həmin şəxsin korrupsiyaya qarşı xüsusi polis bölməsinin əməkdaşı olduğu məlum olub. Həmin polis əməkdaşı onun üçüncü şəxsə bəraət verilməsinə yardım göstərməsi vədi müqabilində ona 3.000 dollar təklif edib. Ərizəçi əvvəlcə təklifdən imtina edib, amma polis əməkdaşı təklifi bir neçə dəfə təkrarladıqdan sonra razılaşıb. Polis əməkdaşı bu barədə rəislərinə məlumat verib və 1999-cu ilin yanvarında baş prokurorun müavini rüşvət alma cinayətinin simulyasiya edilməsinə sanksiya verib. Az sonra ərizəçi rüşvəti polis əməkdaşından qəbul edib və yaxalanıb. 2000-ci ilin avqustunda o, 2.500 ABŞ dolları məbləğində rüşvət aldığına görə azadlıqdan məhrum edilib. Apellyasiya şikayəti verildikdən sonra da hökm qüvvədə saxlanılıb. Ərizəçinin kassasiya şikayətini rədd edərkən Ali Məhkəmə qeyd edib ki, ərizəçinin rüşvət barədə ilkin danışıqlarının polisin təlimatları əsasında baş verdiyini; dövlət orqanla-

rının bu barədə ərizəçi rüşvət almağa razılıq verdikdən əvvəl məlumatlandırıldıqlarını; və polisə sonrakı hərəkətlərinə sanksiya verməklə onların artıq baş verməkdə olan cinayətə qoşulmuş olduqlarını göstərən heç bir sübut yoxdur. Ali Məhkəmənin rəyinə görə təhrikçilik məsələsi ərizəçinin əməlinin hüquqi tövsifinə heç bir təsir göstərməyib.

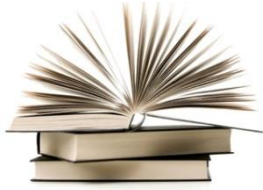
Hüquqi məsələlər – Milli hakimiyyət orqanları sadəcə polislərin “fərdi qaydada” hərəkət etdiklərini əsas götürməklə onların hərəkətlərinə görə məsuliyyət daşımaqdan azad edilə bilməzlər. Belə hallara görə dövlət orqanlarının məsuliyyət daşması mühüm əhəmiyyət kəsb edir, çünki əməliyyatın başlanğıc mərhələsi hər hansı hüquqi baza və ya məhkəmə sanksiyası olmadan həyata keçirilib. Bundan başqa, polisə rüşvət əməlini simulyasiya etmək səlahiyyəti verməklə və onu hər hansı cinayət məsuliyyətindən azad etməklə dövlət orqanları əməliyyatın ilkin mərhələsinə öncədən qanuni don geydirmiş olublar və onun nəticələrindən yararlanıblar. Üstəlik, polis əməkdaşının rəislərinə xəbər vermədən ərizəçiyə öz təşəbbüsü ilə yaxınlaşmasının səbəbləri və ya şəxsi motivləri barədə və etdiyi hərəkətlərə görə ilkin mərhələdə cinayət təqibinə məruz qalmamasının səbəbi barədə qanəedici izahat verilməyib. Bu məsələ ilə bağlı Hökumət sadəcə olaraq bütün müvafiq sənədlərin məhv edildiyini qeyd etməklə kifayətləndi. Beləliklə, dövlət orqanlarının məsuliyyəti rüşvət simulyasiyasına sanksiya verilməzdən əvvəl polis əməkdaşının və ərizəçinin tanışının etdiyi hərəkətlər nəticəsində yaranıb. Hər hansı digər yanaşmanın qəbul edilməsi qüvvədə olan prinsiplərdən yan keçməklə özbaşınalıq və sui-istifadə hallarına yol açmış olardı. Polis əməkdaşının və ərizəçinin tanışının hərəkətləri mövcud cinayətkar fəaliyyətin passiv qaydada araşdırılmasının hüdudlarını aşır. Belə ki, ərizəçinin əvvəllər nə vaxtsa cinayət və konkret olaraq korrupsiya əməli törətdiyi barədə məlumat yox idi; ərizəçinin polis əməkdaşı ilə bütün görüşləri sonuncunun təşəbbüsü ilə baş tutmuşdu; görünür, ərizəçi polis əməkdaşı və öz tanışının tərəfindən cinayət törətməyə təhrik edilmişdi, hərçənd ki, onun bu cür fəaliyyətdə iştirak etmək niyyətində olduğuna dair obyektiv sübut yox idi. Bütün araşdırma boyu ərizəçi iddia edirdi ki, onu cinayət törətməyə təhrik ediblər. Müvafiq olaraq milli hakimiyyət orqanları ən azı cinayət təqibi orqanları tərəfindən cinayət törətməyə təhrikçilik məsələsi ilə bağlı hərtərəfli araşdırma aparmalı idilər. Bu məqsədlə onlar konkret olaraq əməliyyatın hansı səbəblərə görə təşkil edildiyini, cinayət əməlinə polisə nə dərəcədə iştirak etdiyini və ərizəçinin məruz qaldığı təhrikçiliyin və ya təzyiqin xarakterini müəyyənləşdirməli idilər. Bu, xüsusən ona görə vacib idi ki, polisi ərizəçi ilə tanış etmiş və rüşvət verilməsinə gətirib çıxarmış hadisə-

lərdə mühüm rol oynamış ərizəçinin tanışı harada olduğu məlum olmadığına görə iş üzrə şahid qismində prosesə cəlb olunmamışdı. Ərizəçinin bu məsələlərin hər birinə aydınlıq gətirməsi üçün imkan yaradılmalı idi. Lakin milli hakimiyyət orqanları polisə təhrikçiliyə yol verdiyini inkar etmiş və ərizəçinin iddialarını ciddi surətdə yoxlamaq üçün məhkəmələr səviyyəsində heç bir tədbir görməmişdilər. Konkret olaraq, onlar ərizəçinin işindəki iştirakçıların oynadığı rolu müəyyənləşdirmək üçün heç bir cəhd etməmişdilər, halbuki ərizəçinin məhkum edilməsi polis tərəfindən törədilən və barəsində ərizəçinin şikayət etdiyi təhrikçilik hərəkətləri nəticəsində baş vermişdi.

Avropa Məhkəməsi Ali Məhkəmənin gəldiyi bu nəticəni qeyd etdi ki, ərizəçinin təqsiri sübut edildiyinə görə onun cinayət törətmək niyyətinə kənardan hər hansı təsirin olub-olmaması əhəmiyyət daşımır. Lakin təhrikçilik nəticəsində törədilmiş cinayətin etiraf edilməsi nə təhrikçilik faktının özünü, nə də onun nəticələrini aradan qaldırmır. Polis əməkdaşının və ərizəçinin tanışının hərəkətləri ərizəçini cinayət törətməyə sövq edən təhrikçi hərəkətlər idi və nəticədə ərizəçi məhkum olundu. Onların müdaxiləsi olmadan bu cinayətin baş verəcəyini göstərən heç bir əlamət yox idi. Bu müdaxiləni və etiraz edilən cinayət prosesində həmin müdaxilədən istifadə edildiyini nəzərə alsaq, ərizəçinin işi üzrə məhkəmə araşdırmasını ədalətli hesab etmək olmaz.

Nəticə: **pozuntu baş verib** (yekdilliklə).

Maddə 41: Ərizəçinin məruz qaldığı bütün növ ziyanlara görə ona 30.000 avro təyin edildi.

NƏZƏRİYYƏ VƏ HÜQUQTƏTBİQETMƏ PROBLEMLƏRİ

Hüseyn Məmməd oğlu Məmmədov
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin sədri

Cinayət prosesində bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza baxılması məsələsinə dair mülahizələr

Yazımızda cinayət prosesində bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza baxılması məsələsi ilə bağlı aşağıdakı suallara dair mülahizələrimizi oxucularla bölüşmək istərdik:

1. Həmin etiraza baxılarkən cinayət prosesi iştirakçıları məhkəmə iclasında iştirak etməlidirlərmi?

2. AR CPM-in 29.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan “*Şəxsin razılığı olmadan onun işinə başqa məhkəmədə baxılmasına yol verilmir*” müddəasını necə başa düşməli?

Yuxarıda sadalanan suallara dair fikirlərimizi bildirək.

Birinci məsələ haqqında.

Hər şeydən əvvəl qeyd edək ki, hakimə etirazla bağlı münasibətlər AR CPM-in 109-cu maddəsi ilə tənzimlənir. Cinayət prosesində bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etirazın həll edilmə qaydası məəcəllənin 109.3.3-cü maddəsində belə nəzərdə tutulur: “birinci instansiya məhkəməsində iki hakimin və ya bütün məhkəmə tərkibinin özü-özünə, yaxud onlara edilmiş etirazı, habelə cinayət işinə, yaxud cinayət təqibi ilə bağlı digər materiala təkbaşına baxan məhkəmə sədrinə, öz-özünə və ya ona edilmiş etirazı – apellyasiya instansiya məhkəməsinin hakimi”.

AR CPM-in 109.4-cü maddəsində göstərilir ki, “bu məəcəllənin 109.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda özü-özünə etiraza və ya edilmiş etiraza baxılaraq, ***cinayət prosesi iştirakçılarının və etiraz edilmiş hakimin fikri öyrənilir*** və müvafiq qərar çıxarılır. Bu qərardan şikayət verilə bilməz. Hakimlər kollegiyasında etirazın lehinə və ya əleyhinə verilmiş səsərin sayı bərabər olduqda hakim cinayət prosesindən kənarlaşdırılır”.

Göründüyü kimi sözügedən maddədən aydın olur ki, hakimə edilmiş etiraza baxılarkən cinayət prosesi iştirakçılarının və etiraz edilmiş hakimin fikri öyrənilməlidir. Bu zaman hər bir halda məhkəmə iclası keçirilməli və cinayət prosesi iştirakçıları, eləcə də barəsində etiraz verilmiş hakim iclasa dəvət olunaraq fikirləri öyrənilməlidir. Təsadüfi deyil ki, “Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrində kargüzarlığın aparılmasına dair təlimat”ın “Apellyasiya instansiyası məhkəməsində” başlıqlı “B” hissəsinin 221-ci bəndində bu barədə deyilir: “Məhkəmə iclası katibi məhkəmə iclasında etirazla əlaqədar cinayət işinə (materiallara) baxılmasında proses iştirakçılarının, o cümlədən etiraz verilmiş şəxs(lər)in iştirakını təmin edir. Etiraza baxıldıqdan sonra məhkəmə iclası katibi cinayət işini (materialı) ümumi qaydada hazırlayır (sənədləri ardıcılıqla tikir, vərəqləri nömrələyir, siyahıya alır və imza edir) və hakimin qəbul etdiyi qərarın imzalanmış və məhkəmənin möhürü ilə təsdiq olunmuş surətini işlə (materialla) birlikdə kargüzarlıq xidmətinə təqdim edir”.

İkinci məsələ barədə. AR CPM-in 29-cu maddəsində təsbit olunur ki, “Heç kəs onun işinə aidiyyəti qanunla müəyyən edilmiş məhkəmədə baxılması hüququndan məhrum oluna bilməz. Şəxsin razılığı olmadan onun işinə başqa məhkəmədə baxılmasına yol verilmir” (*birinci hissə*). “Bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi və ya işin qanuni hakimin icraatından əsassız götürülməsi qadağandır” (*ikinci hissə*).

Sözügedən maddədə əks olunan “*şəxsin razılığı olmadan onun işinə başqa məhkəmədə baxılmasına yol verilmir*” müddəasını izah etməzdən əvvəl qeyd edək ki, məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsinin yolverilməzliyi AR Konstitusiyasına əsasən cinayət mühakimə icraatının konstitusion prinsipləri sırasına aid edilmişdir və bu prinsipə əməl olunması məhkəmə baxışının qanuniliyini müəyyən edən mühüm şərtlərdən biri hesab edilir. Belə ki, AR Konstitusiyasının 62-ci maddəsində deyilir: “Hər kəsin onun işinə qanunla müəyyən edilmiş məhkəmədə baxılması hüququ vardır. Şəxsin razılığı olmadan onun işinə başqa məhkəmədə baxılmasına yol verilmir”.

Həmin müddəanın məntiqi davamı “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” AR Qanununun 15-ci maddəsində öz əksini belə tapmışdır: “İşlərin Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi ... qadağandır”.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, sovet cinayət prosesual qanunvericiliyində məhkəmə aidiyyətinə dair normalar nəzərdə tutulsa da, aidiyyətin dəyişilməsinin yolverilməzliyini qadağan edən ayrıca prinsip müəyyən olunmamışdı.

Bu məsələyə dair İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent təcrübəsinə də nəzər salmaq maraqlı olar. Belə ki, **“Şramek Avstriyaya qarşı”** (1984-cü il) işdə Avropa Məhkəməsinin mövqeyinə görə “qanun əsasında yaradılmış məhkəmə” ifadəsi altında nəzərdə tutulan qurum elə bir orqandır ki, onun vəzifəsi öz səlahiyyətləri daxilində işə aid məsələləri qanunun aliliyi əsasında araşdırmaqdan və prosesi nəzərdə tutulan qaydada həyata keçirməkdən ibarətdir.

Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, “qanun əsasında yaradılmış” sözləri təkcə “məhkəmə”nin qanuni əsaslarla mövcud olmasını bildirmir, həm də hər bir konkret işə baxmalı olan məhkəmə heyətinin təşkil edilməsini bildirir. Əgər məhkəmə qanunla nəzərdə tutulmayan və ya müvafiq qanunun normalarına uyğun olaraq təyin edilməyən şəxslərdən formalaşdırılıbsa, o, “qanun əsasında yaradılmış” məhkəmə sayıla bilməz.

Beləliklə, “məhkəmə aidiyyətinə əməl olunması” prinsipinə Avropa Məhkəməsinin yuxarıdakı presedent təcrübəsinin işığında nəzər salsaq, onda belə nəticəyə gəlmək olar ki, AR CPM-in 29-cu maddəsində müəyyən olunan məhkəmə aidiyyəti də iki mənada işlədilir:

1. Cinayət işinin və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materialların konkret məhkəmə orqanına aidiyyəti;

2. Həmin işin və ya materialların konkret məhkəmə orqanının konkret hakiminə və ya hakimlər kollegiyasına aidiyyəti.

Ümumilikdə götürdükdə isə, AR cinayət prosessual qanunvericiliyi məhkəmə aidiyyətinin üç növünü fərqləndirir: 1. Ərazi üzrə məhkəmə aidiyyəti; 2. Predmet (növ) üzrə məhkəmə aidiyyəti; 3. Şəxslər üzrə məhkəmə aidiyyəti.

Hər üç aidiyyət prinsipinə riayət edilməsi məcburidir.

Bəs, məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi məsələsi nə zaman ortaya çıxır bilər və bu necə həll olunmalıdır?

AR CPM-in 109.5-ci maddəsinə görə “Birinci, apellyasiya və ya kassasiya instansiyası məhkəməsində özü-özünə etiraz və ya etiraz təmin olunduqda işə həmin məhkəmədə başqa hakimlərin iştirakı ilə baxılır. Birinci instansiya məhkəməsində **obyektiv səbəbdən bu mümkün olmadıqda**, cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər material apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən baxılması üçün başqa birinci instansiya məhkəməsinə göndərilir”.

Qanun obyektiv səbəb dedikdə, bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza həmin məhkəmədə başqa tərkibdə baxılmasını təmin etməyin qeyri-mümkün olduğunu nəzərdə tutur. Məhz bu halda məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi məsələsi ortaya çıxır.

Əgər bir hakimdən ibarət olan məhkəmənin fəaliyyət göstərdiyi ərazidə həmin hakimin öz-özünə və ya ona edilmiş etiraz təmin edilərsə, o zaman AR CPM-in 76.2-ci maddəsinə görə *məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsinə* dair qərar müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsinin sədri tərəfindən qəbul edilir və cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər material apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən baxılması üçün başqa birinci instansiya məhkəməsinə göndərilir.

Qeyd edək ki, şəxsin razılığı olmadan konkret işin qanunla müəyyən edilmiş məhkəmə aidiyyəti dəyişdirilə bilməz. Deməli, məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi zamanı hər bir halda şəxsin razılığı olmalıdır.

Burada şəxs dedikdə, cinayət işi üzrə təqsirləndirilən şəxs, cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallar üzrə isə (məsələn, məhkəmə nəzarəti qaydasında verilmiş şikayətlərə baxılarkən), həm də zərərçəkmiş şəxs və başqa proses iştirakçıları başa düşülməlidir¹.

“Şəxsin razılığı” ifadəsinə gəldikdə, fikrimizcə, bu ifadə uğurlu termin hesab edilə bilməz. Tutaq ki, obyektiv səbəbə görə, yəni bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza həmin məhkəmədə başqa tərkibdə baxılmasını təmin etməyin qeyri-mümkün olduğunu nəzərə alsaq, bu zaman şəxsin razılığının alınmasının heç bir məntiqi əsasının olmadığını aydın görə bilərik. Əks təqdirdə, həmin məntiqdən çıxış etsək belə bir absurd vəziyyət yaranmış olardı: Tək hakimə etiraz təmin olunur, bundan sonra şəxs onun işinə başqa məhkəmədə baxılmasına razılıq vermir. Belə olan halda məsələ necə həll olunardı?! Ona görə də hesab edirik ki, qanunvericilikdə həmin müddəanın məzmunu şəxsin razılığını deyil, onun fikrinin öyrənilməsini ehtiva etsə də, sözügedən norma terminoloji cəhətdən mübahisələndirilə bilən redaktədə verilmişdir. Əslində isə şəxsin razılığı onda ifadə olunur ki, cinayət prosesində bir hakimdən ibarət olan birinci instansiya məhkəməsinin hakiminə edilmiş etiraza baxılaraq təmin edilərsə, bu zaman cinayət işinin və ya digər materialların baxılmaq üçün veriləcəyi başqa məhkəmə orqanı təqsirləndirilən şəxsin və ya materialların aid olduğu digər şəxslərin müxtəlif çətinliklərlə üzləşməsini mümkün qədər istisna etmək məqsədilə onların fikri nəzərə alınmaqla müəyyən edilməlidir.

Qeyd edək ki, AR CPM-in 77-ci maddəsinə əsasən “Məhkəmələr arasında məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələrə yol verilmir. Məhkəmə aidiyyəti qaydalarına müvafiq olaraq hər hansı cinayət işi və ya digər material bir məhkəmədən digərinə göndərildikdə şərtsiz olaraq göndərildiyi məhkəmə-

¹ Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin kommentariyası. B.: Digesta, 2007, s. 82.

nin icraatına götürülməlidir. Məhkəmələr arasında bununla əlaqədar fikir ayrılığı olduqda cinayət işi və ya digər material bir məhkəmədən digərinə müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsinin sədri tərəfindən göndərilir” (*birinci hissə*). “Cinayət işinin və ya digər materialın məhkəməyə aidiyyəti olmaması barədə cinayət prosesi tərəflərinin şikayətlərinə həmin məhkəmədə baxılır” (*ikinci hissə*).

İstifadə olunmuş qanunvericilik aktlarının və ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı. Qanun, 2013.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsi. Bakı. Qanun, 2012.
3. Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin kommentariyası. B.: Digesta, 2007
4. “Məhkəmələr və hakimlər” haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
5. “Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrində kargüzarlığın aparılmasına dair təlimat”.
6. <http://www.echr.coe.int/echr/>

HAKİMLƏRİN MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ QURUMLARINDA

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2014-cü ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında

Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qərarları ilə hakimlərin müntəzəm olaraq tanış edilməsini Bülletenin bu sərəlvhəsinin əsas məqsədlərindən biri kimi müəyyən etmişik. Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı qərarların digər hakimlərin nəzərinə çatdırılmasının zəruriliyi, xüsusilə intizam tənbehlərinə səbəb olan pozuntular barədə hakim korpusunun məlumatlandırılmasının vacibliyi hakimlərin statusuna aid beynəlxalq hüquqi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Hesab edirik ki, bu yolla həm hakimlərin özünüidarəsi sahəsində şəffaflıq prinsipi təmin olunur, həm də eyni pozuntuların digər hakimlər tərəfindən törədilməsi hallarının qarşısı alınmış olur. Bu məqsədlərdən çıxış edərək Bülletenin hazırkı sayında 2014-cü ilin birinci yarısında Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi bir sıra qərarlar barəsində ümumiləşdirilmiş məlumatları və buna dair müvafiq təhlili muxtar respublika hakimlərinin diqqətinə çatdırmaq istərdik.

2014-cü ilin birinciyarımiliyində Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən 10 hakim barəsində intizam icraatı başlanılmış, həmin intizam icraatları üzrə 4 hakimin intizam məsuliyyətinə cəlb olunması haqqında qərarlar qəbul edilmişdir. Bu qərarlar Məhkəmə-Hüquq Şurasının 14 may 2014-cü il tarixli iclasında qəbul olunmuşdur². Həmin qərarlar əsasında intizam icraatı başlanılan hakimlərdən 2 nəfərin (Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin hakimlərinin) barəsində iş yerlərinin dəyişdirilməsi və 1 nəfərin (Goranboy Rayon Məhkəməsinin hakiminin) barəsində vəzifədə aşağı salınması barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət olunmuşdur.

Barəsində intizam icraatı başlanılmış 1 nəfərə (Şəki Rayon Məhkəməsinin hakimi) irad tutulmuşdur.

² Bu sərəlvhənin hazırlanması zamanı Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə 14 may 2014-cü il tarixli qərarlarına istinad olunmuşdur.

İntizam icraatının başlanılmasına bir halda Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin, üç halda isə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin müraciətləri əsas olmuşdur.

3 halda intizam icraatının başlanılmasına səbəb əmək və icra intizamının pozulması, 1 halda isə işlərə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə və ya kobudcasına pozulması olmuşdur.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının çıxardığı 14 may 2014-cü il tarixli qərarlarından görünür ki, Şəki Rayon Məhkəməsinin hakimi K.Süleymanovun barəsində intizam icraatına işlərə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə və ya kobudcasına pozulması, Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin hakimləri C.İbrahimovun, R.Məmmədovun və Goranboy Rayon Məhkəməsinin hakimi V.Nəsirovun barəsində isə əmək və icra intizamı haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması əsas olmuşdur.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının çıxardığı 14 may 2014-cü il tarixli qərarından görünür ki, Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin hakimi Cavad İbrahimov tərəfindən əmək və icra intizamı haqqında qanunvericiliyin tələbləri kobud surətdə pozulmuşdur. Belə ki, araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, hakim C.İbrahimovun fəaliyyətində məhkəmə qərarlarının tərəflərə göndərilməsinə dair prosessual qanunvericiliyin tələblərinin pozulması halları kütləvi olmuş, nəticədə vətəndaşların məhkəmə qərarlarından vaxtında şikayət etmək hüququ məhdudlaşdırılmışdır. 2-2-3(84)-608/2013, 2-1(84)-766/2013, 2-2(84)-777/2013, 2-1(84)-1086/2013, 2-1(84)-1151/2013, 2-1(84)-1162/2013, 2-2(84)-1262/2013, 2-2(84)-1266/2013, 2-2(84)-1287/2013, 2-2(84)-1591/2013 nömrəli və bir çox digər işlərdə məhkəmə aktının surətinin tərəflərə göndərilməsi üçün AR Mülki Prosessual Məcəlləsinin 227.3-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş müddətlərə əməl edilməmişdir. Bu pozuntu həm də məhkəmə qərarlarının tərtib edilməsinə dair AR MPM-in 227.1-ci maddəsinin tələblərinə də əməl olunmamasına dəlalət edir.

AR MPM-in 227.3-cü maddəsinə əsasən məhkəmənin qətnaməsi işdə iş-tirak edən şəxslərə tərtib edildikdən sonra 3 gün ərzində rəsmi qaydada verilməlidir. MPM-in 227.2-ci maddəsinə görə yalnız müstəsna hallarda, xüsusilə mürəkkəb işlər üzrə qətnamənin nəticə hissəsi elan edildikdən sonra əsaslandırılmış qətnamənin tərtib edilməsi 10 gün müddətində başa çatdırılmalıdır.

Eyni qanun pozuntusuna 2-1(84)-932/2013 nömrəli və bir sıra digər inzibati icraata dair işlər üzrə də yol verilmişdir. Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosessual Məcəlləsinin 69.7-ci maddəsinin tələbinə əsasən məhkəmə qərarı elan olunduğu vaxtdan ən gec 15 gün müddətində tam hazır formada

məhkəmənin dəftərxanasına verilməlidir. Həmin işlər üzrə AR İPM-in göstərilən maddəsinin tələbinə əməl olunmamışdır.

Hakim tərəfindən işlərə əmr və qiyabi icraat qaydasında baxılmasına dair prosesual qanunvericiliyin tələblərinə də əməl edilməmiş, 2-2-3(84)-677/2013, 2-2-3(84)-567/2013, 2-2-3(84)-950/2013, 2-2-3(84)-932/2013, 2-2-3(84)-1357/2013, 2-2-3(84)-1440/2013, 2-2-3(84)-510/2013, 2-2-3(84)-984/2013, 2-2-3(84)-988/2013, 2-2-3(84)-911/2013, 2-2-3(84)-1035/2013, 2-2-3(84)-1031/2013, 2-2-3(84)-163/2013 nömrəli işlər üzrə məhkəmə əmrlərinin, 2-2-3(84)-64/2013, 2-2-3(84)-729/2013, 2-2-3(84)-1169/2013 nömrəli işlərə dair qiyabi qətnamələrin AR MPM-in 281.3-cü və 243-cü maddələri ilə müəyyən edilmiş müddətlərdə tərəflərə göndərilməsi təmin olunmamışdır. Qeyd edilən maddələrin tələblərinə əsasən məhkəmə əmri 3 gün müddətində təqdim etmə haqqında bildirişlə boreluya təqdim olunur və ya göndərilir, qiyabi qətnamə isə çıxarıldıqdan sonra 10 gündən gec olmayan müddətdə işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verilir.

Qeyd edilən qanun pozuntularının nəticəsidir ki, hakim C.İbrahimovun sədrliyi ilə çıxarılmış 2-2-3(84)-142/2013, 2-2-3(84)-729/2013, 2-2-3(84)-64/2013, 2-2-3(84)-139/2013, 2-2-3(84)-946/2013, 2-2-3(84)-98/2013 nömrəli mülki işlər üzrə qətnamələr, 2-2-(84)-1440/2013, 2-2(84)-2404/2013, 2-2(84)-2408/2013, 2-2(84)-2319/2013, 2-2(84)-2347/2013, 2-2(84)-2388/2013 nömrəli işlərə dair məhkəmə əmrləri və 2-1(84)-860/2013, 2-1(84)-864/2013 nömrəli inzibati icraata dair işlər üzrə məhkəmə qərarları prosesual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətlər pozulmaqla icraya yönəldilmiş, onların icrasına nəzarət demək olar ki, həyata keçirilməmişdir.

Hakim C.İbrahimovun baxdığı bir sıra işlər üzrə vətəndaşların məhkəmə qərarlarından şikayət vermək hüquqlarının vaxtında reallaşmasına əngəllər törədilmiş, o cümlədən 2-1-3(84)-12/2013, 2-1(84)-859/2013, 2-1-3(84)-101/2013, 2-1-3(84)-264/2013 nömrəli işlərdən verilmiş apellyasiya şikayətləri apellyasiya instansiyası məhkəməsinə İPM-in 86.3-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş prosesual müddətlər pozulmaqla göndərilmişdir. Halbuki həmin maddənin tələblərinə əsasən inzibati-iqtisadi məhkəmə şikayətin daxil olduğu vaxtdan beş gün müddətində həmin şikayəti mübahisə ilə bağlı işin materialları ilə birlikdə müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərməlidir.

Bundan əlavə, hakim C.İbrahimov icraatını dayandırdığı iddiaçı Səadət Tağıyevanın iddia tələbi üzrə (2-1-3(84)-62/2011 nömrəli) işi uzun müddət seyfində saxlamış və məhkəmələrdə kargüzarlığın aparılmasına dair Təlimə-

tın 152-ci bəndinin tələblərini pozaraq növbəti təqvim illərində onun qeydiyyatdan keçirilməsini təmin etməmişdir.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin hakimi Rafiq Rəşid oğlu Məmmədovun barəsində çıxardığı 14 may 2014-cü il tarixli qərarından görünür ki, hakim R.Məmmədov tərəfindən ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən çoxsaylı nöqsan və çatışmazlıqlara yol verilmiş, inzibati və mülki prosesual qanunvericiliyin tələbləri, xüsusilə də prosesual müddətlərlə bağlı müddəaların tələbləri dəfələrlə pozulmuşdur. Belə ki, hakim R.Məmmədov AR İPM-də nəzərdə tutulmadığı halda çoxsaylı işlər üzrə (2-1(84)-874/2013, 2-1(84)-23/2013, 2-1(84)-406/2013, 2-1(84)-449/2013, 2-1(84)-991/2013, 2-1(84)-726/2013, 2-1(84)-105/2013, 2-1(84)-1273/2013) iddia ərizələrini baxılmamış saxlamış, nəticədə hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatına dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının müddəaları pozulmuşdur.

Bundan başqa, onun icraatında olan bir sıra işlər üzrə prosesual hərəkətlərin gedişi və nəticələrinin protokollaşdırılmasına dair qanunvericiliyin tələbləri pozulmuş, məhkəmə iclasları protokollarının hazırlanması uzun müddət ərzində təmin edilməmişdir. AR MPM-in tələblərinə əsasən məhkəmə iclas protokolu 10 gündən gec olmayan müddətdə tərtib edilməli və imzalanmalı olduğu halda, hakim R.Məmmədovun sədrliyi ilə baxılmış 2-1-4(84)-823/2013 nömrəli iş üzrə 05.09.2013-cü il tarixli məhkəmə iclasının protokolu məhkəmə iclas katibi, 2-1(84)-1233/2013 nömrəli iş üzrə 17.09.2013 və 15.10.2013-cü il tarixli məhkəmə iclaslarının protokolları isə sədrlik edən tərəfindən imzalanmamış, nəticədə maraqlı şəxslərin məhkəmə iclas protokolları ilə tanış olmaq, onlara dair yazılı qeydlər vermək hüquqları pozulmuşdur.

Hakim R.Məmmədovun fəaliyyətində məhkəmə qərarlarının tərəflərə göndərilməsinə dair prosesual qanunvericiliyin tələblərinin pozulması halları kütləvi olmuş, nəticədə vətəndaşların məhkəmə qərarlarından vaxtında şikayət etmək hüququ məhdudlaşdırılmışdır. 2-2(84)-190/2013, 2-2-4(84)-604/2013, 2-2-4(84)-187/2013, 2-2-4(84)-171/2013, 2-2-4(84)-134/2013, 2-2-4(84)-358/2013 nömrəli və bir çox digər işlərdə məhkəmə aktının surətinin tərəflərə göndərilməsi üçün AR MPM-in 227.3-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş müddətlərə əməl edilməmişdir. Bu pozuntu həm də məhkəmə qərarlarının tərtib edilməsinə dair AR MPM-in 227.1-ci maddəsinin tələblərinə də əməl olunmamasına dəlalət edir. Belə ki, MPM-in 227.3-cü maddəsinə əsasən məhkəmənin qətnaməsi işdə iştirak edən şəxslərə tərtib edildikdən sonra 3 gün ərzində rəsmi qaydada verilməlidir. MPM-in 227.2-ci maddəsinə

əsasən isə yalnız müstəsna hallarda, xüsusilə mürəkkəb işlər üzrə qətnamənin nəticə hissəsi elan edildikdən sonra əsaslandırılmış qətnamənin tərtib edilməsi 10 gün müddətində başa çatdırılmalıdır.

Eyni qanun pozuntularına 2-1(84)-23/2013, 2-1-4(84)-165/2013, 2-1(84)-406/2013, 2-1(84)-449/2013, 2-1(84)-991/2013, 2-1(84)-605/2013, 2-1(84)-726/2013, 2-1(84)-571/2013, 2-2(84)-105/2013, 2-1(84)-1273/2013, 2-1(84)-1374/2013, 2-1(84)-1133/2013, 2-1-4(84)-269/2013, 2-1-4(84)-482/2013, 2-1-4(84)-1120/2013, 2-1-4(84)-1143/2013, 2-1-4(84)-1209/2013 və 2-1-4(84)-171/2013 nömrəli inzibati icraata dair işlər üzrə də yol verilmişdir.

Qeyd edilən işlər üzrə məhkəmə qərarlarının elan olunduğu vaxtdan 15 gün müddətində məhkəmənin dəftərxanasına verilməsi təmin edilməyərək AR İPM-in 69.7-ci maddəsinin tələbləri pozulmuşdur.

Hakim R.Məmmədov tərəfindən işlərə əmr və qiyabi icraat qaydasında baxılmasına dair prosesual qanunvericiliyin tələblərinə də əməl edilməmiş, 2-2-4(84)-349/2013, 2-2-4(84)-904/2013, 2-2-4(84)-734/2013, 2-2-4(84)-674/2013, 2-2-4(84)-895/2013, 2-2-4(84)-367/2013, 2-2-4(84)-261/2013, 2-2-4(84)-253/2013, 2-2-4(84)-972/2013, 2-2-4(84)-1063/2013, 2-2-4(84)-931/2013, 2-2-4(84)-1059/2013, 2-2-4(84)-916/2013 nömrəli işlər üzrə məhkəmə əmrlərinin, 2-2-4(84)-528/2013, 2-2-4(84)-440/2013, 2-2-4(84)-551/2013, 2-2-4(84)-539/2013, 2-2-4(84)-918/2013 nömrəli işlərə dair qiyabi qətnamələrin AR MPM-in 243-cü və 281.3-cü maddələri ilə müəyyən edilmiş müddətlərdə tərəflərə göndərilməsi təmin olunmamışdır.

Qeyd edilən qanun pozuntularının nəticəsidir ki, hakim R.Məmmədovun sədrliyi ilə çıxarılmış 2-2-4(84)-190/2013, 2-2-4(84)-134/2013, 2-2-4(84)-171/2013 nömrəli mülki işlər üzrə qətnamələr, 2-2-4(84)-349/2013, 2-2-4(84)-972/2013, 2-2-4(84)-674/2013, 2-2-4(84)-895/2013 nömrəli işlərə dair məhkəmə əmrləri və 2-1-4(84)-62/2013, 2-1-4(84)-857/2013, 2-1-4(84)-631/2013 nömrəli inzibati icraata dair işlər üzrə məhkəmə qərarları prosesual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətlər pozulmaqla icraya yönəldilmiş, onların icrasına nəzarət demək olar ki, həyata keçirilməmişdir.

Hakim R.Məmmədovun baxdığı bir sıra işlər üzrə vətəndaşların məhkəmə qərarlarından şikayət vermək hüquqlarının vaxtında reallaşmasına əngəllər törədilmiş, o cümlədən 2-1-4(84)-771/2013, 2-1-4(84)-664/2013, 2-1-4(84)-336/2013, 2-1-4(84)-279/2013 nömrəli işlərdən verilmiş apellyasiya şikayətləri apellyasiya instansiyası məhkəməsinə AR İPM-in 86.3-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş prosesual müddətlər pozulmaqla göndərilmişdir.

Halbuki, həmin maddənin tələblərinə əsasən inzibati-iqtisadi məhkəmə şikayətin daxil olduğu vaxtdan beş gün müddətində həmin şikayəti mübahisə

ilə bağlı işin materialları ilə birlikdə müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərməlidir.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının çıxardığı 14 may 2014-cü il tarixli qərarından görünür ki, Naftalan Şəhər Məhkəməsinin hakimi vəzifəsini icra edən Goranboy Rayon Məhkəməsinin sədri Vidadi Nəsirov xidməti vəzifələrinin icrasına laqeyd münasibət bəsləyərək “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Qanunun 23-cü maddəsinin tələblərini kobudcasına pozmuş, məhkəmədə işin təşkilinə və məhkəmə aparatının işinə rəhbərliyi demək olar ki, həyata keçirməmiş, icra və əmək intizamına əməl edilməsini təmin etməli olduğu halda, özü qanun pozuntularına yol verməklə bu sahədə özbaşınalığa, çoxsaylı qanunsuzluqlara şərait yaratmışdır. Belə ki, araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, V.Nəsirov tərəfindən məhkəmə sədri kimi işlərin hakimlər arasında bərabər bölüşdürülməsi təmin edilməmiş, hər iki məhkəmədə sənədlərin qeydə alınması, onların icrasına nəzarətin təşkili, işlərin nomenklaturunun tərtib edilməsi, qovluqların formalaşdırılması, arxivə təhvil verilməsi və cari arxivdən istifadə qaydaları barədə qanunvericiliyin tələbləri pozulmuş, bu sahədə iş səhlənkar münasibət nəticəsində kargüzarlıq işləri, o cümlədən iş və materialların uçot-qeydiyyatı bərbad vəziyyətə düşmüşdür.

Araşdırma zamanı “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Qanunda məhkəmələrin ədalət mühakiməsini məhkəmə hakimiyyətinin yüksək statusuna uyğun olan, bütün prosesual tələblərin yerinə yetirilməsinə imkan verən şəraitdə həyata keçirilməsi tələb edildiyi halda, V.Nəsirovun Naftalan Şəhər Məhkəməsinin hakimi vəzifəsini icra etdiyi müddətdə qanunvericiliyin bu və digər müddəaları kobudcasına pozulmuş, həmin məhkəmədə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi, işin təşkili vəziyyəti acınacaqlı olmuşdur. Belə ki, Naftalan Şəhər Məhkəməsinin icraatına daxil olan işlərə Goranboy Rayon Məhkəməsində baxıldığı halda, Naftalan Şəhər Məhkəməsində iclasların keçirilməsi və qərarların qəbul edilməsi barədə protokollara və qərarlara qeydlər aparılmışdır. Məhkəmənin inzibati binasında iclas zalı zəruri avadanlıqlarla təchiz edilməsinə baxmayaraq, yararsız vəziyyətdə saxlanılaraq anbar kimi istifadə edilmiş və orada hər hansı bir məhkəmə prosesi keçirilməmişdir. V.Nəsirov bəzi prosesləri xidməti otağında, əksəriyyətini isə Goranboy Rayon Məhkəməsinin inzibati binasında həyata keçirmiş, həmin məhkəməyə çağırılmış şəxslər Goranboy rayonuna göndərilmiş və həmin rayon məhkəməsinin inzibati binasında baxılaraq müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir.

Məhkəmənin inzibati binasında vətəndaşların qəbulu günləri və saatları, baxılacaq işlərin siyahısını özündə əks etdirən cədvəllər tərtib edilməmiş, bu məlumatların yerləşdirilməsi üçün elanlar lövhəsi olmamış, məhkəmədə kar-

güzarlığın aparılmasına dair Təlimatın 99-cu və 172-ci bəndlərinin tələbləri pozulmuşdur.

Hakim V.Nəsirovun sədrliyi ilə Naftalan şəhər və Goranboy rayon məhkəmələrində müxtəlif işlərə baxılmasının eyni tarixə və saata təyin edilməsi də yuxarıda göstərilən qanunsuzluqların mövcud olmasına dəlalət edir. Eyni zamanda müəyyən olunmuşdur ki, Naftalan Şəhər Məhkəməsinin icraatında olmuş işlər həftənin yalnız cümə gününə təyin edilmişdir ki, həmin gün eyni vaxtlara Goranboy Rayon Məhkəməsində icraatda olan işlər üzrə də təyinat aparılmışdır.

Goranboy Rayon Məhkəməsində işlərin hakimlər arasında bərabər bölgüsü təmin edilməmiş, o cümlədən 06.01.2011-ci il tarixdə həyata keçirilmiş hakimlərin kodlaşdırılması zamanı konkret göstərilməli olduğu halda, məhkəmə sədrinin 1-3 və ya 1-4-cü dövriyyədə iştirakı qeyd edilmişdir. Təlimatın 175 və 176-cı bəndlərinə zidd olaraq məhkəmə sədrinə işlərin verilməsi dövriliyi hər təqvim ilinin əvvəlində müəyyən edilməmiş, 2011-2013-cü illər üzrə işlərin bölgüsünə dair nəinki gündəlik, ümumiyyətlə, cədvəllər tərtib edilməmişdir. İşlərin bölgüsü hakimlər arasında düzgün təşkil edilməmiş, sədrin və hakimin icraatına ardıcıl olaraq çoxsaylı işlər verilmişdir.

Hər iki məhkəmədə kargüzarlığın aparılmasına dair Təlimatın qeydiyyat ştamplarının və kitablarının tərtib edilməsinə dair müddəalarına əməl olunmamışdır. Belə ki, Təlimatın 12 nömrəli əlavəsinə zidd olaraq məhkəmənin dəftərxanasında bəzi qeydiyyat ştampları (“Arxivə”, “Yetkinlik yaşına çatmayanlar”, “Təcili”, “Həbsdədir” və “Əsli ilə düzdür”) olmamış, Təlimatın 3, 4, 7, 8, 9, 13, 16, 37, 54, 56, 57, 58 və 61 sayılı əlavələrinə zidd olaraq sərəncamların, aktların, daxil olan və göndərilən telefoqramların və faksoqramın, əmək müqavilələrinin, nəzarətdə olan sənədlərin qeydə alınması, xüsusi qərarların (qəraradların) qeydiyyatı, maddi sübutların qeydiyyatı, nəzarət qovluğunda saxlanılan sənədlərin qeydiyyatı, icra üzrə icraatın dayandırılması haqqında məhkəmə qərarlarının qeydiyyatı, məhkəmə fəaliyyəti ilə bağlı normativ sənədlərin qeydiyyat kitabları, həmçinin cinayət işləri (sadələşdirilmiş icraat və xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər), mülki işlər, inzibati xətalər haqqında işlər, prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiq edilməsi, istintaq hərəkətlərinin məcburi aparılması və ya əməliyyat-axtarış tədbirlərinin tətbiq edilməsi, cinayət prosesini həyata keçirən orqanın prosessual hərəkətlərindən və ya qərarlarından məhkəməyə şikayətlərin verilməsinə dair materiallar üzrə əlifba göstəriciləri, Təlimatın 149-cu maddəsinin tələbinə əsasən inzibati işlər üzrə uçot- qeydiyyat kartoçkaları tərtib edilməmişdir.

İşlərin nomenklaturunun tərtib edilməsi, qovluqların formalaşdırılması və arxiv işinin təşkilinə dair Təlimatın 418 və 419-cu bəndlərinin tələbləri də pozulmuşdur. Belə ki, Nafatalan Şəhər Məhkəməsində Təlimata uyğun olaraq tərtib edilməli olan 48 adda qovluq yaradılmamış, 2009-cu ildən hazırkı vaxtadək sənədlər bir qovluqda saxlanılmışdır.

Məhkəmədə arxiv ümumiyyətlə, təşkil edilməmiş, 2009-cu ildən hazırkı vaxtadək icraatda olmuş işlər pərakəndə halda dəftərxana müdirinin və məhkəmə iclas katibinin xidməti otağında saxlanılmışdır.

Təlimatın arxiv işinin təşkilinə dair 417, 430, 437 və 438-ci bəndlərinin tələblərinə də əməl olunmayaraq hər iki məhkəmədə işlərin (materialların) ümumi nomenklatur siyahısı tərtib olunmamış, daimi fəaliyyət göstərən arxiv işi üzrə ekspert komissiyası yaradılmamış, sənədlərin ekspertizası keçirilməmiş, arxivə təhvil verilmək üçün işlərin və materialların siyahısı məhkəmənin hakimi tərəfindən imzalanmamış, işlərə arxiv nömrəsi verilməmiş və qeydiyyat-uçot kartoçkalarında arxiv nömrələri qeyd olunmamışdır.

Məhkəmələrdə qanunvericilik sistemləşdirilməmiş, analitik iş diqqətdən kənar qalaraq məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi aparılmamışdır.

Qeyd olunan məhkəmələrdə vətəndaşların qəbulu, onların müraciətlərinə baxılması sahəsində də iş düzgün təşkil olunmamış, bu işə məsul şəxs müəyyən edilməmiş, qəbula gələn vətəndaşların vahid qeydiyyatı aparılmamışdır.

V.Nəsirov tərəfindən hakim kimi ədalət mühakiməsi həyata keçirilən zaman prosesual qanunvericiliyin tələbləri bir çox hallarda pozulmuşdur. Belə ki, araşdırma zamanı seçmə üsulu ilə bir sıra işlər öyrənilmiş və müəyyən olunmuşdur ki, məhkəmə baxışının hazırlıq mərhələsi və onun nəticələrinə dair prosesual qərarların qəbul edilməsi hakim üçün heç bir önəm daşımamış, işlərə onların məhkəmə baxışına təyin edilməsi barədə qərar qəbul edilmədən baxılmışdır. Belə ki, 1(052)-13/13, 1(052)-4/14 nömrəli cinayət işləri üzrə məhkəmə hazırlıq iclasının qərarı, 2(052)-219/13, 2(052)-143/13, 2(052)-141/13, 2(052)-155/13, 2(052)-204/13 nömrəli mülki işlərin məhkəmə baxışına təyin olunması haqqında qəraradlar hakim tərəfindən imzalanmamış, nəticədə prosesual qanunvericiliyin tələbləri kobudcasına pozulmuş və tərəflərə həmin qərarların surətlərinin göndərilməsi təmin edilməmişdir.

Hakim V.Nəsirovun sədrliyi ilə baxılmış işlər üzrə prosesual hərəkətlərin gedişi və nəticələrinin protokollaşdırılmasına dair qanunvericiliyin tələbləri də pozulmuşdur. Belə ki, 1(052)-12/13, 1(052)-13/13, 1(052)-4/14, 1(052)-5/14 nömrəli cinayət işləri üzrə ümumilikdə 7, 2(052)-219/13, 2(052)-

155/13, 3(052)-204/13 nömrəli mülki işlər üzrə 5 və 3(052)-41/13, 3(052)-43/13, 3(052)-1/14 nömrəli inzibati xəta haqqında işlər üzrə məhkəmə iclas protokolları tərtib edilməmiş, 2(052)-141/13 nömrəli mülki iş üzrə məhkəmə iclas protokolu hakim tərəfindən, 2(052)-141/13, 2(052)-143/13 nömrəli mülki işlər üzrə isə 3 məhkəmə iclas protokolu hakim və katib tərəfindən imzalanmamış, nəticədə maraqlı şəxslərin məhkəmə iclas protokolları ilə tanış olmaq və onlara dair yazılı qeydlər vermək hüquqları pozulmuşdur.

Hakim V.Nəsirov tərəfindən məhkəmə qərarlarının icraya yönəldilməsi və icrasına nəzarət sahəsində qanunvericiliyin tələblərinə əməl edilməmişdir. Məsələn 2(052)-141/13, 2(052)-143/13 nömrəli mülki işlər üzrə icra sənədlərinin icraya yönəldilməsi xeyli müddət ötsə də (3-4 ay) təmin edilməmiş, 1(052)-12/13 sayılı cinayət işi üzrə hökm gecikdirilməklə (20 gün) icraya yönəldilmişdir.

Yuxarıda qeyd edilən hərəkətlərə yol verməsi nəticəsində hakim Vidadi Nəsirov tərəfindən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı (hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı) və 127-ci (ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin əsas prinsipləri), “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanunun 9.3.12-ci (fiziki və ya hüquqi şəxslərə hüquqlarının və qanuni mənafelərinin həyata keçirilməsində süni maneələr yaratmaq), “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Qanunun 99-cu (hakimlərin vəzifələri) maddələrinin tələbləri kobud şəkildə pozulmuşdur.

Beləliklə, Məhkəmə-Hüquq Şurasının təhlil edilən qərarlarında sözügedən pozuntular maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasında ifadə edilmişdir.

Hesab edirik ki, Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi qərarların, həmin qərarlarda intizam məsuliyyətinə səbəb olan əsaslar kimi müəyyən edilən halların öyrənilməsi faydalı olacaq.

Ümid edirik ki, muxtar respublika məhkəmələrinin hakimləri tərəfindən işlərə baxılması zamanı belə hallara yol verilməyəcəkdir.

≈ ≈ ≈

İnzibati məhkəmə icraatında ərizənin mümkün sayılmaması və ərizənin geri qaytarılması məsələsinə dair İnzibati Prosesual və Mülki Prosesual qanunvericiliyin müddələrinin müqayisəli təhlili

Demokratik dövlət quruculuğunun başlıca şərtlərindən biri yeni dövrün tələblərinə cavab verən məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılması, ədalət mühakiməsini həyata keçirən məhkəmələrin müstəqilliyinin təmin edilməsi, qanunun aliliyi prinsipinin qorunmasıdır.

Memarı Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev olan ilk milli konstitusiyamız bu islahatlar üçün ilkin hüquqi baza rolunu oynamış, sonrakı illərdə konstitusiyanın müddələrindən irəli gələn vəzifələrin həyata keçirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. Məhkəmə-hüquq islahatının ilkin mərhələsində atılmış addımlar nəticəsində bu sahədə demokratik dəyərlərə əsaslanan milli qanunvericilik bazası formalaşdırılmış, ölkədə üçpilləli məhkəmə sistemi bərqərar olmuşdur.

Bu sahədə həyata keçirilən islahatların davamı kimi məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 15 iyul və 9 avqust tarixli fərmanları ilə ölkədə ilk dəfə olaraq inzibati məhkəmələrin fəaliyyətə başlaması nəzərdə tutulmuşdur.

Artıq həmin məhkəmələrin fəaliyyətə başlamasından 4 ildən artıq müddət keçmiş və bu sahədə müəyyən təcrübə əldə edilmişdir. Lakin bu institut yeni olduğundan məhkəmə təcrübəsində inzibati-iqtisadi məhkəmələrin fəaliyyətinin prosesual əsası hesab olunan Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra – AR İPM) tətbiqi ilə bağlı müəyyən çətinliklər ortaya çıxır, ayrı-ayrı məhkəmələr tərəfindən eyni vəziyyətlə bağlı fərqli prosesual mövqelər nümayiş etdirilir. Belə hallardan biri də inzibati məhkəmə icraatı zamanı ərizənin mümkün sayılmaması və ərizənin geri qaytarılması institutunun tətbiqi ilə bağlıdır.

İlk olaraq inzibati məhkəmə icraatı zamanı “iddianın mümkün sayılmaması” institutunun tətbiqi barədə söhbət açaq.

AR İPM-in 35.1-ci maddəsinə görə “bu məcəllədə başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və

ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının **pozulduğunu əsaslandırıdığı hallarda** mübahisələndirmə haqqında, məcburetə haqqında, öhdəliklərin icrası haqqında və müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair **iddia mümkün sayılır**". Yəni, əgər iddiaçı onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu öz ərizəsində əsaslandırmırsa və ya əsaslandırma bilmirsə, bu zaman həmin məcəllənin 35.3-cü maddəsinə əsasən iddianın mümkün sayılmaması barədə məhkəmə qərarı qəbul edir.

Həmin maddəni iddianın məzmunu ilə bağlı AR İPM-in 46-cı maddəsi ilə müqayisəli təhlil etmək maraqlı olardı. İPM-in 46.1-ci maddəsinə əsasən iddia ərizəsində aşağıdakılar göstərilməlidir:

1. ərizənin verildiyi məhkəmənin adı;
2. iddiaçı və cavabdeh fiziki şəxslərin soyadları, adları, atalarının adları, yaşayış yerləri, inzibati orqanların (hüquqi şəxslərin) adı və hüquqi ünvanları;
3. iddiaçının (ərizəçinin) tələbi.

Həmin məcəllənin 46.2-ci maddəsinə görə məhkəmə prosesinin tezləşdirilməsi məqsədi ilə iddia ərizəsində maddədə qeyd olunan bir sıra digər hallarla yanaşı, həmçinin **"iddiaçının öz tələbini əsaslandırıdığı faktlar və digər sübutetmə vasitələri"** də göstərilə bilər.

Göründüyü kimi qanunverici **"iddiaçının öz tələbini əsaslandırıdığı faktlar və digər sübutetmə vasitələri"**ni iddia ərizəsində **göstərilməli olan** deyil, **göstərilə bilən** məlumatlar qrupuna daxil etmişdir. Yəni normanın təhlilindən belə aydın olur ki, iddiaçı iddia ərizəsində öz tələbini əsaslandırıdığı faktları göstərməyə bilər və bu əsasla məhkəmə iddianın mümkün sayılması barədə qərar qəbul edə bilməz.

AR İPM-in 35.1-ci və 46.2-ci maddələrindəki bu "zahiri" uyğunsuzluq məhkəmələr tərəfindən fərqli təcrübənin formalaşmasına səbəb olmuşdur. Lakin fikrimizcə, burada **"iddiaçının hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulmasını əsaslandırması"** ilə **"iddiaçının öz tələbini əsaslandırması"** anlayışlarını bir-birindən fərqləndirmək lazımdır. Yəni, hüquqların pozulmasını əsaslandırmaq üçün iddiaçı mülki mühakimə icraatından fərqli olaraq heç də tələbini əsaslandırıdığı faktlar və ya sənədləri iddia ərizəsinə əlavə etməyə borclu deyildir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra - AR MPM) 150.0.5-ci maddəsinə görə iddiaçının öz tələblərini əsaslandırıdığı hallara dair sənədləri də iddia ərizəsinə əlavə etməli olması göstərilirsə, AR İPM-in 46.2-ci maddəsinə görə iddiaçı sadəcə **məhkəmə prosesinin tezləşdirilməsi məqsədi** ilə

iddia ərizəsinə həmin faktları əlavə edə bilər. Yəni bu iddiaçı üçün imperativ xarakter daşımır. Buradan belə aydın olur ki, iddiaçının ərizəyə öz tələbini əsaslandırdığı faktlarla bağlı sənədləri əlavə etməməsi məhkəmə tərəfindən heç də İPM-in 35.1-ci maddəsinin tətbiqinə əsas vermir. Bu onunla əlaqədardır ki, inzibati məhkəmə icraatında vətəndaşların hüquqlarını daha effektiv şəkildə təmin etmək üçün məhkəmənin yardım etmək vəzifəsi, habelə proses iştirakçılarının təqdim etdikləri sübutlarla kifayətlənməyərək mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halları xidməti vəzifəsinə görə araşdırmağa borclu olması nəzərdə tutulmuşdur. **“İddiaçının hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulmasını əsaslandırma”** ilə bağlı İPM-in 35.1-ci maddəsinin tətbiqinə gəldikdə isə bu, inzibati məhkəmə icratında “aktiv legitimləşdirmə”, yəni əsl iddiaçının müəyyən olunmasına yönəlmişdir. Müqayisə üçün qeyd edək ki, Almaniyanın 1960-cı ildən qüvvədə olan İnzibati Məhkəmə Prosesinə dair Məcəlləsinin 42-ci maddəsinin 2-ci bəndində qeyd edilir ki, *qanunda başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, iddiaçı inzibati akt, inzibati orqanın hərəkət və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının pozulduğunu iddia edirsə, iddia qəbul ediləndir (mümkündür)*. Yəni, ümumilikdə AR İPM-in 35.1-ci maddəsində məqsəd pozulması iddia olunan hüquqların məhz iddia qaldıran şəxsə məxsusluğunu və ya həmin şəxsin iddia qaldırmaq hüququnun qanunauyğun olub-olmamasını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Hüquqların və qanuni maraqların həqiqətən pozulub-pozulmaması isə yekun məhkəmə qərarı ilə müəyyən olunur.

Digər bir məsələ isə AR MPM-də nəzərdə tutulan ərizənin qaytarılması institutunun inzibati məhkəmə icraatı zamanı tətbiq olunması ilə bağlıdır. Mövcud təcrübəyə əsasən məhkəmə iclasınadək iddiaçı ərizənin geri qaytarılması barədə məhkəməyə ərizə verdikdə məhkəmə İPM-də nəzərdə tutulmadığından qanunun analogiyasını tətbiq edərək MPM-nin 152.1.9-cu maddəsinə istinad etməklə ərizənin qaytarılması haqqında qərardad çıxarır. MPM-nin 152.1.9-cu maddəsinə görə *“iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardad çıxarılan qədər iddiaçıdan iddia ərizəsinin qaytarılmasına dair ərizə daxil olduqda”* hakim iddia ərizəsini və ona əlavə edilmiş sənədləri geri qaytarır.

Göründüyü kimi qanunverici bu maddənin tətbiqini “iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardad çıxarılan qədər” şərti ilə məhdudlaşdırmışdır. Başqa sözlə, iddia ərizəsi icraata götürüləndən sonra 152.1.9-cu maddəyə əsasən ərizənin geri qaytarılmasına yol verilmir. AR İPM-in 45.4-cü maddəsinə görə isə iddia ərizəsi ***məhkəməyə daxil olduğu gündən icraata***

qəbul edilmiş sayılır. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, inzibati məhkəmə icraatı zamanı hakim analogiya qaydasında MPM-in 152.1.9-cu maddəsinə istinadən ərizəni geri qaytara bilməz. **Bəs, belə olan halda hakim nə etməlidir? Yəni iddia ərizəsi məhkəməyə daxil olduqdan sonra iddiaçı ərizənin geri qaytarılması barədə ərizə verdikdə məsələ necə həll olunmalıdır?** Almaniyanın təqaüddə olan hakimi Peter Yakob www.inzibati.az³ saytında dərc olunmuş Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin 55-ci maddəsinə dair verilmiş “İddia ərizəsinin daxil olmasından dərhal sonra iddia geri götürülərsə, onda məhkəmə icraatına MPM tətbiq edilə bilərmi?” sualına verdiyi cavabda qeyd etdiyimiz məsələyə münasibətdə bildirir ki, **İPM iddianın geri götürülməsini iddiadan imtina institutu ilə tənzimləyir və ona görə də İPM-in 1.2-ci maddəsi əsasında əlavə olaraq MPM-in müddələrinin tətbiqinə yer qalmır.**”

Onu da qeyd etmək ki, iddiadan imtina edilməsinin əsasları və qaydası AR İPM-in 55-ci maddəsində öz əksini tapmışdır. Maddədə deyilir: “Məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minənə qədər iddiaçı iddiadan imtina etməyə haqlıdır. Məhkəmənin tələbinə baxmayaraq, iddiaçı 30 gündən çox müddət ərzində ardıcıl olaraq iş üzrə məhkəmə icraatından yayındıqda, iddia geri götürülmüş sayılır. İddiadan imtina edilməsi eyni tərəflər arasında, eyni predmet barəsində və eyni əsaslar üzrə yenidən iddia qaldırma imkanını istisna edir.” Göründüyü kimi maddənin adı “İddiadan imtina edilməsi” olsa da faktiki olaraq burada iki fərqli hüquqi konstruksiya - “**iddiadan imtina**” və “**iddianın geri götürülməsi**” anlayışlarından istifadə olunur. Müqayisə üçün Almaniyanın İnzibati Məhkəmə Prosesinə dair Məcəlləsinə nəzər salmaq maraqlı olardı. AR İPM-in 55-ci maddəsində təsbit edilən məsələlər həmin məcəllənin 92-ci maddəsində öz əksini tapmışdır. Sözügedən maddədə qeyd olunur ki, *məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minənə qədər iddiaçı iddiasını geri götürə bilər. İddiaçı 2 aydan çox müddət ərzində öz iddiasını təqib etməzsə, iddia məhkəmə tərəfindən geri götürülmüş sayılır.*” Yəni qeyd olunan məsələ ilə bağlı Almaniya qanunvericiliyi vahid anlayışdan - “iddianın geri götürülməsi” ifadəsindən istifadə edir və bu eyni tərəflər arasında, eyni predmet barəsində və eyni əsaslar üzrə yenidən iddia qaldırma imkanını **istisna etmir**. Yəni şəxs sonra ümumi əsaslarla məhkəməyə müraciət edə bilər. Onu da xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, Almaniya qanunvericiliyində iddianın geri götürüldüyü təqdirdə dövlət rüsumunun geri ödənilməyəcəyi də qeyd olunur. Halbuki, AR MPM-ə istinadən ərizə geri qaytarıldıqda ödənilmiş dövlət rüsumu da geri qaytarılmalıdır.

³ <http://inzibati.az/faq/> (İPM-in 55-ci maddəsi ilə bağlı verilmiş 8-ci sual)

Fikrimizcə, inzibati məhkəmə icraatının xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq AR İPM-in 55-ci maddəsində nəzərdə tutulan “iddiadan imtina” ifadəsi “iddianın geri götürülməsi” ifadəsi ilə əvəz olunmalı, həmçinin 55.4-cü maddə, yəni “iddiadan imtina edilməsi eyni tərəflər arasında, eyni predmet barəsində və eyni əsaslar üzrə yenidən iddia qaldırma imkanını istisna edir” müddəası məcəllədən çıxarılmalıdır. Yalnız bundan sonra Almaniyanın təqaüddə olan hakimi Peter Yakobun yuxarıda qeyd olunan mövqeyi, yəni iddiaçının ərizəsi əsasında “ərizənin geri qaytarılması” deyil, “iddianın geri götürülməsi” institutunun tətbiqi daha düzgün mövqe hesab olunmalıdır⁴.

İstifadə olunmuş normativ-hüquqi aktların və ədəbiyyatın siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsi. Bakı, Qanun, 2014.
2. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi. Bakı, Qanun, 2014.
3. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin 29 aprel 2014-cü il tarixli Plenum Qərarı
4. Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. Bakı, 2009.
5. Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. Bakı, “Digesta” nəşriyyatı, 2012.

---

⁴ *Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi 29 aprel 2014-cü il tarixli qərarında belə nəticəyə gəlmişdir ki, İPM-in 55.3-cü maddəsinə uyğun olaraq iddianın geri götürülmüş sayılması barədə qəbul edilmiş qərardaddan həmin Məcəllənin 81.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq apellyasiya şikayətinin verilməsi hüququ təmin olunmalıdır.*

ALİ MƏHKƏMƏNİN MƏTBUAT XİDMƏTİNDƏN

2014-cü ilin may-iyul aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi

13-15 may tarixlərində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Süleymanov Məhkəmə-Hüquq Şurasının növbəti iclasında iştirak etmək üçün Bakı şəhərində olmuşdur.

Şuranın sədri, Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən iclasda ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırıqlarına əsasən həyata keçirilən mütərəqqi islahatlar vurğulanmış, bu sahədə əlavə tədbirlər müzakirə olunmuşdur.

Qeyd olunmuşdur ki, məhkəmə hakimiyyətinin özünüidarə funksiyasının daha da genişləndirilməsi, hakimlərin müstəqilliyinin təmin olunmasının gücləndirilməsi, o cümlədən onların fəaliyyətinə kənar müdaxilələrin qarşısının alınması mexanizmlərinin müəyyən edilməsi məqsədilə Şura tərəfindən beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla əhatəli təhlillər aparılmış, müvafiq qanun layihəsi hazırlanmışdır.

İclasda həmçinin, dövlət başçısının vətəndaşlara qayğı ilə münasibət göstərilməsi, etik davranış qaydalarına dönmədən rıyət olunması, korrupsiyaya qarşı qəti mübarizə tədbirlərinin görülməsi ilə bağlı tapşırıqları vurğulanmış, hakimlər barəsində intizam icraatlarına baxılmışdır. Vətəndaşların hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr törətməklə korrupsiyaya şərait yaratdıqlarına, süründürməçilik və digər qanun pozuntularına yol verdiklərinə görə 3 hakimin tutduqları vəzifədən azad olunması barədə qərar qəbul olunmuş, habelə 1 hakimin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilmiş, 1 hakimə isə irad tutulmuşdur.

≈ ≈ ≈

İyul ayının 14-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Rəyasət Heyətinin iclası keçirilmiş, iclasda 2014-cü ilin birinci yarısında muxtar respublika məhkəmələrinin fəaliyyətinin yekunları müzakirə olunmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Süleymanov cari ilin birinci yarısında muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqla-

rının təmin olunması sahəsində, habelə əhalinin hüquqi maarifləndirilməsi istiqamətində görülən işlər barədə məlumat vermişdir.

Qeyd olunmuşdur ki, əvvəlki illərdə olduğu kimi cari ilin birinci yarısında da Naxçıvan Muxtar Respublikasında hüquq institutlarının inkişaf etdirilməsi, məhkəmə orqanlarının fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılmış, məhkəmələrin fəaliyyətində yeni informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının tətbiq olunması ilə bağlı bir sıra zəruri işlər görülmüşdür.

Sonra muxtar respublikanın ixtisaslaşdırılmış, şəhər və rayon məhkəmələrinin sədr və hakimlərinin 2014-cü ilin birinci yarısında həyata keçirdikləri işlərə dair məlumatları dinlənilmişdir.

≈ ≈ ≈

17-18 iyul tarixlərində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Süleymanov Məhkəmə-Hüquq Şurasının növbəti iclasında iştirak etmək üçün Bakı şəhərində olmuşdur.

İclasda məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi üzrə aparılan islahatların mütərəqqi nəticələri diqqətə çatdırılmış, əldə olunan nailiyyət və müsbət təcrübələrin dünyanın nüfuzlu hüquq təsisatları, eləcə də Ədalət mühakiməsinin səmərəliliyi üzrə Avropa Komissiyası tərəfindən yüksək dəyərləndirildiyi vurğulanmışdır.

İclasda hakimlər barəsində intizam icraatlarına baxılmış, vətəndaşların hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr törətməklə korrupsiyaya şərait yaradan hallara yol verdiyinə və qanunvericiliyin tələblərini dəfələrlə kobudcasına pozduğuna görə Qazax Rayon Məhkəməsinin hakimi Elnur Cəbiyevin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi qərara alınmış, habelə yol nəqliyyat hadisələri ilə əlaqədar cinayət işlərinə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərini pozduqlarına görə Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin hakimi Anar Qasımova və Gəncə şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsinin hakimi Nuru Quliyevə irad tutulmuş, vətəndaşların haqlı narazılığına səbəb olan ciddi nöqsanlara, o cümlədən süründürməçilik hallarına yol verdiklərinə görə digər 6 hakim barəsində intizam icraatı başlanılmışdır.

≈ ≈ ≈ ≈ ≈
≈ ≈ ≈
≈

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ**

4700000000

053-2014

Yığılmağa verilmiş: 17.10.2014.

Çapa imzalanmış: 24.10.2014.

Formatı 60x90 1/8 “Tayms” qarnituru.

Ofset çap üsulu. Ofset kağızı. Həcmi 5,5 ç.v.

Sifariş № ____ . Tiraj 90 nüsxə.

“Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi.

Naxçıvan şəhəri, Təbriz küçəsi, 1.